

UCHWAŁA NR X/67/15
RADY GMINY NAREWKA

z dnia 30 listopada 2015 r.

w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 – 2020.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1515) i art. 19 ust. 3b ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 r. poz. 1649, z 2015 r. poz. 349, poz. 1240, poz. 1358) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 – 2020 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Traci moc uchwała Nr IX/54/15 Rady Gminy Narewka z dnia 21 września 2015 r. w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 – 2020.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Andrzej Marcin Niedźwiedź

- **Program Rozwoju**
- **Gminy Narewka**
- **na lata 2015-2020**



- **Opracowała:**
- **dr Teresa Szot-Gabryś**

*Fundacja Rozwoju
Demokracji Lokalnej*



1989 r.

- **Narewka 2015**

Preambuła

Niniejszy dokument jest Programem Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015-2020. Proces planowania strategicznego stanowi jeden z podstawowych warunków sprawnego i efektywnego zarządzania gminą. Planowanie pomaga bardziej wydajnie gospodarować zasobami, przewidywać problemy, które mogą pojawić się w niedalekiej przyszłości, aby odpowiednio wcześniej zacząć im przeciwdziałać. Opracowany Program Rozwoju umożliwia uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań. Pozwala to na uniknięcie realizacji projektów *ad hoc*, niepowiązanych ze sobą logicznie i niewpisujących się w ciąg przyczynowo - skutkowy. Program rozwoju gminy pokazuje, że planowane do realizacji zadania są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju.

Planowanie strategiczne rozwoju Gminy Narewka prowadzone jest systematycznie od kilku lat. Wyrazem tego rodzaju polityki podjętej przez gminę są wypracowane i wdrażane wcześniej i obecnie dokumenty strategiczne, jak:

- Strategia Rozwoju Gminy Narewka 2007-2015
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego, opracowane dla 28 miejscowości w gminie
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Przestrzennego Zagospodarowania Gminy Narewka (w opracowaniu)
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Narewka
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Narewka
- Program Rozwiązywania Problemów Społecznych

Obecny Program Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 – 2020 ma na celu weryfikację i aktualizację planów strategicznych gminy w kontekście uwarunkowań nowego okresu programowania środków z Funduszy Unijnych na lata 2014 – 2020.

SPIS TREŚCI

•	<u>I</u>
<u>. CEL, METODOLOGIA I HORYZONT CZASOWY PROGRAMU</u>	5
•	<u>I</u>
<u>I. DIAGNOZA STRATEGICZNA</u>	8
• <u>1. Przestrzeń i środowisko</u>	8
•	<u>2</u>
<u>. Sfera społeczna</u>	16
•	<u>3</u>
<u>. Sfera gospodarcza</u>	20
•	<u>4</u>
<u>. Infrastruktura techniczna</u>	26
•	<u>5</u>
<u>. Infrastruktura społeczna</u>	29
•	<u>6</u>
<u>. Zarządzanie</u>	31
•	<u>I</u>
<u>II. GMINA NA TLE POWIATU</u>	36
•	<u>I</u>
<u>V. ANALIZA SWOT</u>	38
•	<u>V</u>
<u>. WNIOSKI I REKOMENDACJE</u>	47
•	<u>V</u>
<u>I. ANALIZA PROBLEMÓW</u>	50
•	<u>V</u>
<u>II. MISJA, WIZJA - CEL GENERALNY PROGRAMU</u>	55
•	<u>V</u>
<u>III. CELE STRATEGICZNE - OBSZARY PRIORYTETOWE</u>	58

•	<u>I</u>
<u>X. CELE OPERACYJNE - KIERUNKI DZIAŁAŃ</u>	64
•	<u>X</u>
<u>. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI</u>	70
•	<u>X</u>
<u>I. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA</u>	74
•	<u>X</u>
<u>II. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA</u>	84
•	<u>X</u>
<u>III. KONSULTACJE SPOŁECZNE</u>	87
•	<u>X</u>
<u>IV. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY</u>	89
•	<u>X</u>
<u>V. ZAŁĄCZNIKI</u>	92

I. CEL, METODOLOGIA I HORYZONT CZASOWY PROGRAMU

Program rozwoju stanowi instrument prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego polityki rozwoju. Jest dokumentem długookresowym, określającym generalny kierunek działania gminy oraz przedstawiającym metody i narzędzia jego wdrażania. Ze względu na swój otwarty charakter – możliwość aktualizacji i zmian – proces planowania strategicznego pozwala na elastyczne dostosowywanie i korygowanie celów strategicznych w kontekście zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych gminy.

Programy rozwoju lokalnego zostały usankcjonowane w art. 9 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku „O zasadach prowadzenia polityki rozwoju”.

Zatem opracowanie programu rozwoju jest podstawowym zadaniem, które stoi przed samorządem gminy. Waga tego dokumentu wynika ze znaczenia celów, którym program służy. Są nimi:

- planowanie własnych działań samorządu,
- pozyskiwanie wsparcia ze strony rządu i środków z Unii Europejskiej,
- organizowanie wspólnego wysiłku wszystkich instytucji i społeczności lokalnej, zaangażowanych w rozwój gminy.

Program rozwoju lokalnego może być określony, jako koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju, przedstawiona w formie zwartego dokumentu zawierającego procedury osiągania zamierzonych celów. Dokument taki powinien składać się z: diagnozy stanu istniejącego, analizy słabych i mocnych stron, celu strategicznego i celów pośrednich, części dotyczącej sposobu realizacji złożonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej programu. Dla efektywności realizowanego programu istotne znaczenie posiada zaangażowanie w proces jego opracowywania przedstawicieli wszystkich znaczących instytucji i grup interesów w regionie. Program jest dokumentem, który jest punktem wyjścia do opracowania planu finansowo – rzeczowego, czyli ustalenia,

na jakie działania i w jakiej wartości będą wydatkowane środki publiczne, którymi dysponuje samorząd.

Niniejszy Program Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 – 2020 opracowany został przy zastosowaniu następującej metodologii:

I. Część diagnostyczna

- analiza opisowa gminy w różnych aspektach: położenie geograficzne, zasoby naturalne, sfera i infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna, sfera gospodarcza, zarządzanie, itd.,
- analiza SWOT, określenie głównych problemów i uwarunkowań,
- sformułowanie wniosków i rekomendacji.

II. Część strategiczna

- określenie misji, wizji i celu generalnego programu,
- wskazanie priorytetów rozwoju oraz celów strategicznych,
- wskazanie celów operacyjnych i zadań,
- opracowanie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego w kontekście możliwości budżetu gminy,
- określenie systemu wdrażania i monitorowania.

Nieodłącznym elementem i walorem zastosowanej metodologii jest partycypacja społeczna w procesie opracowywania programu. Dzięki temu program uwzględnia potrzeby społeczne i ma wsparcie lokalnej społeczności w fazie jego wdrażania. Wdrażanie programu ma także charakter partycypacyjny, gdyż nie wszystkie cele i zadania zawarte w programie są w gestii gminy. Wdrożenie niektórych z nich uzależnione jest od działań innych instytucji i podmiotów, np. organizacji pozarządowych, różnych grup społecznych, innych podmiotów publicznych, przedsiębiorców, itd. – czyli innymi słowy partnerów społecznych.

Planowanie rozwoju gminy na szczeblu lokalnym jest bardzo ważnym procesem, gdyż umożliwia:

- Uwypuklenie interesów społeczności lokalnej

- Zapewnienie mieszkańcom, a także podmiotom gospodarczym poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji
- Eliminację lub złagodzenie konfliktów w rozwoju gminy
- Zapewnienie takiego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego gminy, który nie zakłóci form ekorozwoju
- Podniesienie walorów gminy w aspekcie turystycznym, kulturowym i gospodarczym
- Tworzenie korzystnego wizerunku gminy
- Zwiększenie zaufania mieszkańców do władz lokalnych
- Zapewnienie racjonalnego budżetu w stosunku do potrzeb i możliwości gminy
- Możliwość pozyskania środków pozabudżetowych na finansowanie przedsięwzięć służących rozwojowi gminy
- Zapewnienie mobilności działania w zakresie realizacji zarówno zadań obligatoryjnych, jak i zadań fakultatywnych samorządu lokalnego we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, jak też partnerami społecznymi.

II. DIAGNOZA STRATEGICZNA

1. Przestrzeń i środowisko

Zakres analizy:

- Umieszczenie gminy w województwie i kraju
- Charakterystyka sieci osadniczej
- Opis zasobów naturalnych
- Opis zasobów kulturowych

Położenie gminy

Gmina Narewka położona jest w Powiecie Hajnowskim, w Województwie Podlaskim, we wschodniej części kraju. Powiat Hajnowski utworzony został 1 stycznia 1999 roku, a w jego skład poza Gminą Narewka wchodziły gminy:

- Gmina Białowieża,
- Gmina Czeremcha,
- Gmina Czyże,
- Gmina Dubicze Cerkiewne,
- Gmina Hajnówka,
- Miasto Hajnówka,
- Gmina Kleszczele (gmina miejsko-wiejska),
- Gmina Narew.

Powierzchnia Gminy Narewka stanowi 339,48 km², a liczba mieszkańców wynosi 3 825 osób. Narewka oddalona jest od Białegostoku o 60 km, a od Hajnówki o 16 km. Położenie geograficzne gminy jest następujące: od wschodu granica państwa oddziela ją od Białorusi. Od południa Gmina Narewka graniczy z Gminą Białowieża, od południowego zachodu z Gminą Hajnówka, od zachodu z Gminą Narew, a od północy z Gminą Michałowo. W północnej części gminy znajduje się zbiornik wodny Siemianówka o powierzchni 3 250 ha, który jest zaliczany do największych akwenów w kraju. Stanowi on dużą atrakcję turystyczną, a także atrakcję dla wędkarzy i osób uprawiających sporty

wodne. Istotnym elementem położenia geograficznego Gminy Narewka jest występowanie na jej terenie Puszczy Białowieskiej oraz Białowieskiego Parku Narodowego.

Powiat Hajnowski



Źródło: www.bip.wrotapodlasia; www.powiat.hajnowka.pl

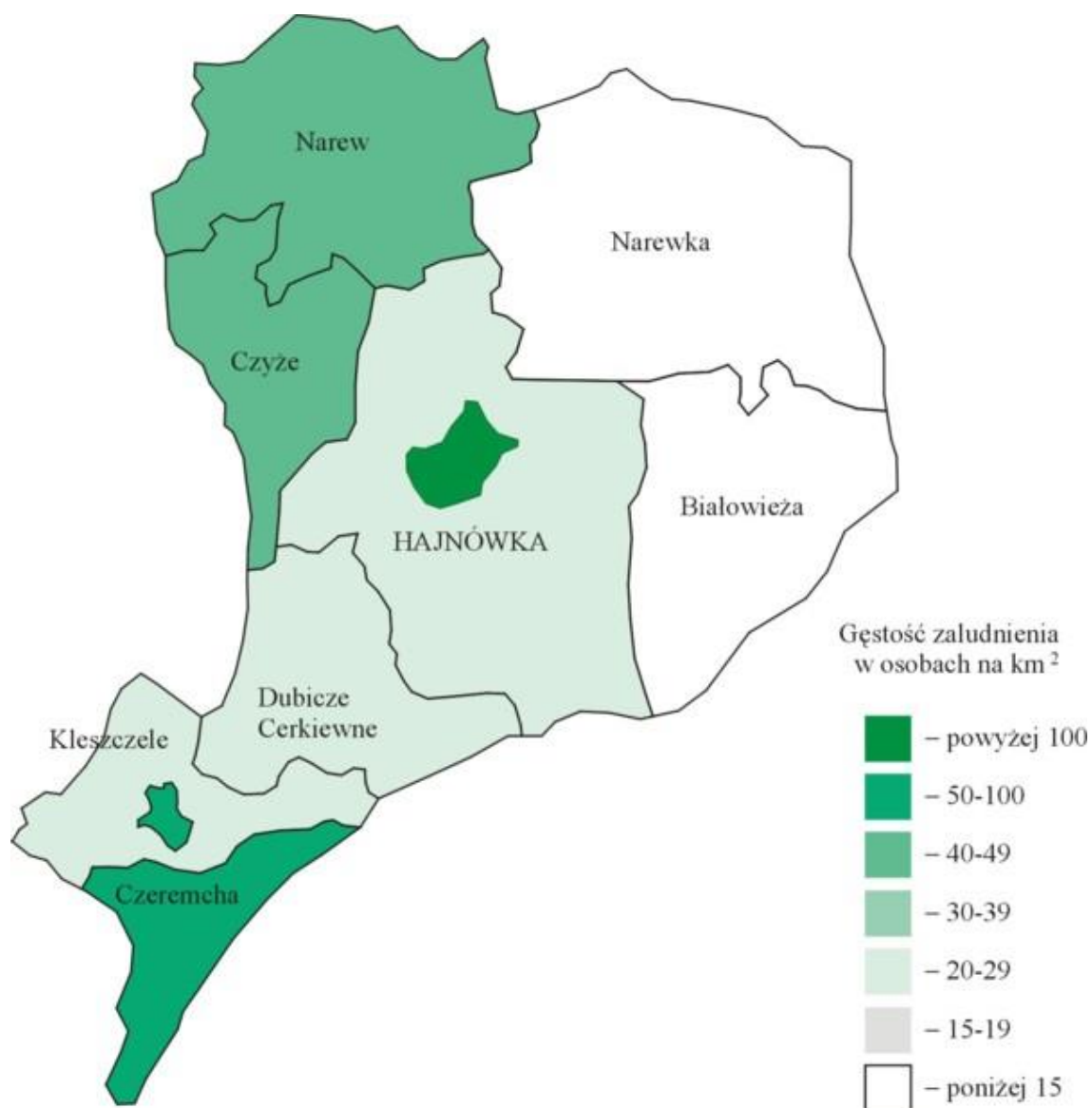
Charakterystyka sieci osadniczej

Gminę Narewka stanowi 69 miejscowości. Są to miejscowości o charakterze wiejskim i zabudowie w dużej części rozproszonej. Z uwagi na rozmieszczenie przestrzenne można jednak wyróżnić w gminie trzy wyraźne obszary o zwartej zabudowie:

- miejscowość Narewka,
- miejscowość Stare Masiewo,
- miejscowość Nowe Masiewo,
- miejscowość Olchówka.

Gminę Narewka charakteryzuje bardzo niski współczynnik gęstości zaludnienia, który wynosi 12 osób/km².

Mapa Powiatu Hajnowskiego – gęstość zaludnienia



Źródło: www.bip.wrotapodlasia; www.powiat.hajnowka.pl

Historia

Gmina Narewka położona jest w południowo-wschodniej części Województwa Podlaskiego na skraju Puszczy Białowieskiej, w obszarze chronionego krajobrazu Białowieskiego Parku Narodowego i Doliny Górnej Narwi. W zachodniej części gminy są to fragmenty dawnej Puszczy Lackiej, leżącej w powiecie bielskim Województwa Podlaskiego. Aż do końca XVIII wieku była to własność monarchy. Wschodnią część gminy zajmuje Puszcza Białowieska (w przeszłości również własność monarchy), położona w granicach powiatu brzeskiego. Centrum gminy to dawne dobra prywatne, w XVI wieku między innymi własność Chodkiewiczów, Massalskich i Karpów. Obejmowały one tereny pomiędzy rzekami Narwią a Narewką, zwane Puszcza Narewską, dobrami zanarewskimi lub dobrami Narewka. W początkach XVIII wieku na terenie dzisiejszej Gminy Narewka powstały cztery folwarki: Grodzisk, Lewkowo, Łuka i Siemianówka, wokół których zaczęli osiedlać się ludzie.

Narewka powstała w 1639 roku, jako osada Tadeusza Wydry Polkowskiego. Jej mieszkańcy zajmowali się głównie wytopem żeliwa i rudy darniowej. Po III rozbiorze Polski Gmina Narewka znalazła się pod zaborem rosyjskim.

W 1777 roku w Narewce wybudowano z inicjatywy króla Stanisława Augusta kościół pod wezwaniem Św. Jana Chrzciciela, a w 1864 roku cerkiew pod wezwaniem Świętego Mikołaja. Pod koniec XVIII stulecia w Narewce osiedliła się ludność żydowska, która już w XIX w. stanowiła ponad 80% jej mieszkańców. Na początku XIX w. Narewka była ważnym ośrodkiem rzemieślniczym z licznymi sklepami, karczmami, zakładami rzemieślniczymi oraz hutą szkła. Podczas I wojny światowej miasteczko nie uległo zniszczeniu. Liczyło wówczas 1 200 mieszkańców. Znajdowały się tu niewielkie zakłady przemysłowe: huta szkła, terpentyniarnia, młyn wodny, wiatrak, funkcjonowało tu około trzydziestu sklepików. Skład narodowościowy gminy był bardzo zróżnicowany: zamieszkiwali tu mieszkańcy pochodzenia polskiego, białoruskiego i żydowskiego.

W czasie II Wojny Światowej nastąpiła eksterminacja ludności żydowskiej z terenu Gminy Narewka. Po wysiedleniach z czasów II Wojny Światowej większość mieszkańców powróciła w swoje rodzinne strony, jedynie narodowość żydowska pozostała na emigracji.

Terytorium dzisiejszej Gminy Narewka zawiera w swoich granicach kilka utworzonych w XVI w. jednostek administracyjnych i własnościowych. W latach osiemdziesiątych na terenie Gminy Narewka został wybudowany Zbiornik Wodny „Siemianówka”, którego powierzchnia wynosi 3 250 ha. Jest to doskonałe miejsce do uprawiania i rozwoju turystyki wodnej, a także do obserwacji dzikiej, nieskażonej przyrody.

Czasy obecne

Obecnie Gmina Narewka zajmuje 33 948 ha powierzchni, na której zamieszkuje 3 825 mieszkańców (stan na 22 czerwca 2015 r.). Bogactwo krajobrazu, nieskażonego środowiska oraz przenikanie się wielu kultur sprawia, że tereny obecnej Gminy Narewka są licznie odwiedzane przez turystów zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Rozwój turystyki oraz zaplecza do jej uprawiania są głównym celem strategicznym rozwoju Gminy Narewka.

Zasoby środowiska przyrodniczego

Budowa geologiczna i rzeźba terenu

- Obszar Gminy Narewka leży na Równinie Bielskiej. Pod względem hipsometrycznym jest mało zróżnicowany. Większość terytorium gminy stanowi morena denną, z dominującą rzeźbą nisko falistą i znacznym udziałem terenów płasko równinnych. Średnia wysokość nad poziomem morza wynosi 137 – 173 m. Od północy ciągnie się szeroka dolina rzeki Narew. Południową część gminy przecina dolina rzeki Narewka. Liczne są ponadto śródpolne doliny, najczęściej usytuowane wzdłuż niewielkich cieków wodnych. Spadki terenu nie przekraczają 1 – 3 stopni. Rzadkością są pagórki o spadkach rzędu kilkunastu stopni.

Wody

- Przez teren gminy przepływają: rzeka Narewka o długości cieku 26 km, rzeka Narew – 10 km, strumień Braszcza – 16 km, Hwoźna – 8 km oraz mniejsze strumienie. Rzeki Narewka i Narew posiadają II klasę czystości, natomiast inne cieki nie mają określonej klasy czystości. W północnej części Gminy Narewka usytuowany jest

Zbiornik Wodny Siemianówka o powierzchni 3 250 ha, z czego 1 100 ha leży na terenie Gminy Narewka.

Klimat

Klimat gminy nosi cechy klimatu kontynentalnego. Charakteryzuje się on krótkim okresem wegetacyjnym, wynoszącym 180 – 185 dni, długą i mroźną zimą, krótkim przedwiośniem i niskim poziomem opadów atmosferycznych, od 550 do 600 mm rocznie. Średnia roczna temperatura waha się w granicach między 6,5 a 7,5 stopni Celsjusza.

Gleby

• Gmina Narewka jest gminą typowo rolniczą, mimo niekorzystnych warunków produkcji rolnej. Poczynając od niekorzystnych warunków klimatycznych, a kończąc na strukturze ziemi. Użytki rolne stanowią 23,3% powierzchni gminy. W tej liczbie grunty orne stanowią 46,2%, a użytki zielone 53,8%.

W strukturze dominują grunty słabe, grunty zaliczane do niskich klas bonitacyjnych. I tak 3,2% to grunty dobre (klasy IIIa i IIIb), 22,6% - grunty średnie (klasy IV a i IV b) oraz 74,2% - grunty słabe (klasy V i VI). Podobnie przedstawia się sytuacja w odniesieniu do użytków zielonych. Grunty dobre (klasy III) zajmują 0,8% ogólnej powierzchni użytków zielonych, grunty średnie (klasy IV) – 28,0%, a grunty słabe (klasy V i VI) – 71,2%.

Klasy bonitacyjne gleb w Gminie Narewka

Klasa gleby	Grunty orne		Użytki zielone	
	powierzchnia w ha	% powierzchni	powierzchnia w ha	% powierzchni
II	106,3	3,2%	66,6	0,8%
IIIa				
IIIb				
IVa	748,8	22,6%	1 251,2	28,0%
IVb				
V	2 286,9	74,2%	2 861,5	71,2%
VI				
VI z				

Bogactwa naturalne

- Na obszarze gminy nie występują złoża surowców naturalnych. Jedynie w miejscowości Lewkowo Stare występują złoża surowców ilastych, odpowiednie do produkcji ceramicznych materiałów budowlanych (6 243 tys. m³) oraz złoża piasków rzecznych (2 390 tys. m³), odpowiednie do określonej produkcji materiałów budowlanych.

Obszary i obiekty chronione

Przyroda

Ponad 99% obszaru Gminy Narewka stanowią obszary chronione. Są to przede wszystkim:

- Białowieski Park Narodowy o powierzchni 4 092,14 ha na terenie gminy,
- Rezerваты przyrody: 4 rezerваты przyrody o powierzchni 1 979,15 ha,
- Obszary Natura 2000 obejmują 80% powierzchni gminy – to jest 27 158 ha.

- Puszcza Białowieska zajmuje łącznie w Polsce i na Białorusi około 911 km², a z sąsiednią Puszczą Ładzką i Puszczą Świsłocką tworzy jeden kompleks leśny o powierzchni około 1250 km², z tego na terenie województwa podlaskiego znajduje się ponad 580 km².

- W stosunku do innych polskich i europejskich kompleksów leśnych w Puszczy Białowieskiej istnieje znacznie większa różnorodność lasów, żyzność siedlisk i zasobność drzewostanów. Różnorodność zbiorowisk leśnych, a zwłaszcza przewaga lasów liściastych i mieszanych, jest rezultatem szerokiego zróżnicowania siedlisk, optymalnie wykorzystanego przez przyrodę w danych warunkach środowiska geograficznego. W lasach białowieskich znaczny jest udział fragmentów drzewostanów pierwotnego pochodzenia, to znaczy drzewostanów powstałych i ukształtowanych bez udziału człowieka.

Puszcza Białowieska stanowi największe w Polsce i w Europie skupienie okazałych drzew, osiągających przy tym wiek i rozmiary prawie niespotykane w naszych lasach. Odnosi się to zarówno do drzew budujących starodrzewie, jak i do licznych drzew występujących pojedynczo lub grupowo, wewnątrz drzewostanów.

Puszcę Białowieską charakteryzuje niezwykle bogata flora i fauna. Wizytówką puszczy jest żubr. Jego wolne stado przekracza 300 sztuk. Centralną część Puszczy

Białowieskiej zajmuje Białowieski Park Narodowy. Jego znaczna część leży na terenie Gminy Narewka.

- Wspomniane wcześniej rezerваты przyrody, występujące na terenie Gminy Narewka, o łącznej powierzchni 1 979,15 ha, to:
 - Rezerwat Siemianówka o powierzchni 224,54 ha, został utworzony w 1995 r., a w 2002 r. został przekształcony w rezerwat ścisły. Celem rezerwatu jest ochrona szeregu dobrze zachowanych zbiorowisk roślinnych oraz doskonale służy on, jako poligon do badań naukowych.
 - Rezerwat częściowy Dolina Waliczówki o powierzchni 44,75 ha, utworzony w 1995 r. umożliwia ochronę i zachowanie naturalnych zbiorowisk nieleśnych.
 - Częściowy rezerwat florystyczny Gnilec, utworzony w 1995 roku, o powierzchni 37,21 ha, ma na celu ochronę naturalnych zbiorowisk turzycowych z udziałem rzadkich gatunków roślin naczyniowych i mszaków.
 - Rezerwat Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej, na który składają się izolowane od siebie, odrębne fragmenty biocenoz leśnych i nieleśnych oraz dobrze zachowanych bagiennych zbiorowisk nieleśnych. Na terenie gminy Narewka powierzchnia tego rezerwatu wynosi 1672,65 ha.

Architektura

Miejscowości położone w Gminie Narewka charakteryzują się dobrze zachowaną zabudową drewnianą. Budowane domy mieszkalne posiadają dwuspadowe dachy z prostymi w formie i stosunkowo niskimi ścianami. Większość domów została zbudowana w ciągu ostatnich osiemdziesięciu lat. Po zniszczeniach wojennych nowobudowanym i remontowanym budynkom nadawano nowe elementy w postaci zdobnictwa w formie wycinanych desek. Tak artystycznie wycinane ręcznie deski umieszczano nad oknami, na narożach budynków, wzdłuż krawędzi dachów, jak też na ich szczytach. Szczyty budynków zdobiono przybijając krótkie deseczki w różnych kierunkach w wyniku czego powstawał niepowtarzalny wzór.

Do najcenniejszych zabytków architektury sakralnej na terenie gminy zaliczają się 2 cerkwie: w Narewce i Siemianówce oraz cmentarz żydowski – Kirkut.

<p style="text-align: center;">Przestrzeń i środowisko</p> <p style="text-align: center;">Problemy i uwarunkowania</p>
--

- | |
|---|
| <ul style="list-style-type: none">• Gmina Narewka posiada peryferyjne położenie geograficzne z uwagi na usytuowanie w regionie podlaskim i wzdłuż granicy kraju z Białorusią. Stwarza to jednak szansę pełnienia roli ośrodka wymiany handlowej.• Walorem położenia fizjograficznego jest występowanie na terenie gminy Puszczy Białowieskiej i Białowieskiego Parku Narodowego, które charakteryzują się unikatowymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Stwarza to szanse rozwoju nieuciążliwych usług turystycznych.• Biorąc pod uwagę walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe gminy wraz z oczekiwaniami, co do kierunków rozwoju gospodarczego szczególnie ważne jest prowadzenie polityki rozwoju zrównoważonego. |
|---|

2. Sfera społeczna

Zakres analizy:

- Demografia
- Aktywność zawodowa
- Rynek pracy
- Uczestnictwo w kulturze

Demografia

W ostatnich latach obserwuje się systematyczny spadek liczby mieszkańców gminy. Jest to skutkiem niskiego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. W rzeczywistości jednak liczba mieszkańców gminy powiększa się za sprawą osadnictwa letniskowego. Gmina Narewka jest trakcyjnym miejscem dla zabudowy o charakterze letniskowym, ponieważ poza piękną przyrodą oferuje uzbrojone tereny pod zabudowę letniskową.

Liczba mieszkańców Gminy Narewka

Rok	Liczba mieszkańców
2000	4 642
2005	4 327
2010	3 992
2015	3 825

Aktywność zawodowa

Stopień aktywności zawodowej mieszkańców uzależniony jest głównie lokalnymi możliwościami rynku pracy. W strukturze ludności Gminy Narewka w roku 2014 udział ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym kształtował się następująco:

Ogółem – 3 910 osób, w tym:

- w wieku przedprodukcyjnym: 592, w tym kobiety: 233,
- w wieku produkcyjnym: 2 368, w tym kobiety: 1 367,
- w wieku poprodukcyjnym: 950, w tym kobiety: 712.

Dane dotyczące pracujących na terenie gminy w roku 2014 są następujące:

Ogółem 2 084 osób (w tym kobiety 911):

- przemysł i budownictwo – 377,
- usługi rynkowe – 974,
- usługi nierynkowe – 733.

Wskaźnik bezrobocia w Powiecie Hajnowskim utrzymuje się na poziomie 13-14% i odpowiada średniej dla całego kraju.

Rynek pracy

Gmina Narewka posiada skromny rynek pracy, gdy nie ma tutaj dużych przedsiębiorstw, a główni pracodawcy to podmioty sektora publicznego, drobna przedsiębiorczość oraz rolnictwo. Struktura rynku pracy jest następująca:

- zakłady pracy – 94 osoby,
- działalność indywidualna – 964 osób,

- rolnictwo – 1 026 osób.

- Na rynku pracy wciąż liczą się wysokie kwalifikacje zawodowe i wykształcenie. Umiejętności zawodowe i czynniki osobowości są głównym kryterium stosowanym przy doborze pracowników przez pracodawców. Duża część osób bezrobotnych, kształcona i zdobywająca doświadczenie w warunkach dawniej funkcjonujących przedsiębiorstw, nie odpowiada wymaganiom aktualnego rynku pracy. Tendencje rynkowe wskazują jednak, że niezależnie od posiadanego zawodu uzupełniane są kwalifikacje zawodowe umiejętnościami niezbędnymi w pracy takimi jak: język obcy, obsługa programów komputerowych, księgowości, czy programów graficznych. Niezbędne stają się również umiejętności negocjacji, twórczego rozwiązywania problemów oraz odpowiedniego reagowania na wszelkie zmiany na rynku pracy.

Trudniejsze do rozpoznania jest bezrobocie utajone, które nigdzie nie jest ewidencjonowane, a jego rozpoznanie wymaga specjalnych badań ankietowych oraz stosowania statystycznych metod szacunkowych. Bezrobocie utajone dotyczy głównie indywidualnych gospodarstw rolnych na wsi.

Udział w kulturze

- Animatorem życia kulturalnego w Gminie Narewka jest przede wszystkim Gminny Ośrodek Kultury w Narewce. Ośrodek realizuje każdego roku bogaty program imprez kulturalnych, w których mieszkańcy gminy biorą czynny udział. Przez cały rok są prowadzone warsztaty artystyczne w świetlicach samorządowych: lepienie w glinie w Lewkowie Starym, origami w Lewkowie Starym, tkackie – krajki GOK w Narewce, pirografia - GOK w Narewce, wiklina papierowa - Świetlica w Siemianówce, bibułkarskie i kulinarne - Świetlica w Narewce.

Plan imprez kulturalnych w Gminie Narewka

Lp.	Nazwa imprezy	Data i miejsce	Charakter imprezy
1.	Sylwester pod chmurką	Grudzień/ styczeń Amfiteatr w Narewce	Zabawa
2.	Sylwester Juliański	Styczeń – sala kinowa	koncert
3.	Otwarte prezentacje „Kolędujemy razem”	Styczeń – sala kinowa	konkurs

4.	Otwarty konkurs lepienia w glinie	Kwiecień – świetlica Lewkowo	konkurs
5.	Piknik rodzinny	Maj – Amfiteatr w Narewce	Festyn - konkursy
6.	Rajdy rowerowe	Czerwiec - sierpień	Świetlice samorządowe
7.	Puchar Centralnej Europy Modeli Wodnos.	Star Dwór	Koncert – zawody
8.	Międzynarodowe zawody ekologiczno-wędkarskie	Stary Dwór	Amfiteatr Stary Dwór
9.	Festyny z cyklu „I tu żyją ludzie”	Czerwiec, poszczególne wsie na terenie gminy	Teren Gminy Narewka
10.	Weekendowe koncerty nad wodą	Lipiec – sierpień	Amfiteatr Stary Dwór
11.	Noc Kupały	Lipiec - Amfiteatr w Narewce	Festyn
12.	Festyny ludowe	Lipiec – sierpień- Lewkowo, Siemianówka, Masiewo	Festyn
13.	Maratony Kresowe	Sierpień – Stadion w Narewce	
14.	WERTEP	Lipiec – Stary Dwór	Przedstawienia teatralne
15.	Podlaska Oktawa Kultur	Lipiec – Amfiteatr w Narewce	
16.	Festyn dożynkowy i Turniej sołectw	Stadion i Amfiteatr w Narewce	zabawa
17.	Otwarte dyktando gminne	Listopad, sala kinowa	konkurs
18.	Pokaz filmów krótkometrażowych w ramach festiwalu „ŻUBROFKA”	Grudzień, sala kinowa	Pokaz filmów
19.	Turniej Tenisa stołowego im. J. Leszczyńskiego	Świetlica w Lewkowie Starym	Turniej tenisa stołowego
20.	Wieczory kolędnicze	Grudzień, świetlice wiejskie i samorządowe	
21.	Wystawy w Galerii im. T. Sołowiecz w Narewce	Narewka, Galeria im. T. Sołowiecz	
22.	Spotkania z lokalnymi poetami i twórcami rękodzieła	Przez cały rok	
23.	Plenery malarskie	Wrzesień - GOK Narewka	

- Na terenie Gminy Narewka działają czynnie na rzecz kultury także inne instytucje, w tym organizacje pozarządowe.

Sfera społeczna Problemy i uwarunkowania
<ul style="list-style-type: none">• W Gminie Narewka dają się zauważyć symptomy niekorzystnych zjawisk demograficznych, tj. ujemny przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa, migracje zarobkowe młodych osób. Problemem do rozwiązania jest zatem stworzenie warunków do zatrzymania młodych, wykształconych członków społeczności lokalnej w gminie.• W Gminie Narewka w coraz większym stopniu rozwija się osadnictwo letniskowe. Procesowi temu sprzyja polityka inwestycyjna gminy, polegają na udostępnianiu zbrojonych terenów pod tego rodzaju zabudowę.• Rynek pracy nie gwarantuje podaży miejsc pracy odpowiadającej popytowi, co powoduje występowanie zjawiska bezrobocia. Grupy osób szczególnie narażone na bezrobocie to kobiety oraz osoby młode, które ukończyły kształcenie.• Należy dążyć do tworzenia miejsc pracy na terenie gminy poprzez pobudzanie indywidualnej przedsiębiorczości, zmiany w strukturze miejscowego rolnictwa, a także rozwój usług związanych z turystyką.• Na konkurencyjność na rynku pracy wpływa wykształcenie, poziom umiejętności oraz doświadczenie osoby poszukującej pracy. Gmina powinna zatem współpracować z różnymi instytucjami i partnerami w celu rozwoju zasobów ludzkich na terenie gminy – np. poprzez programy przekwalifikowań, szkolenia w celu zdobycia nowej wiedzy i umiejętności, itd.

3. Sfera gospodarcza

Zakres analizy:

- Główni pracodawcy
- Struktura podstawowych branż gospodarki
- Podmioty gospodarcze i zatrudnienie

Struktura podstawowych branż gospodarki

Struktura branż gospodarki na terenie Gminy Narewka jest zróżnicowana. Coraz większego znaczenia nabiera transportowo-logistyczna funkcja gminy, z uwagi na usytuowanie na jej terenie stacji przeładunkowej towarów z systemu szerokotorowego oraz fitosanitarnego przejścia granicznego w Siemianówce. W sąsiedztwie tego przejścia przygotowane są niemalże w pełni uzbrojone treny inwestycyjne o powierzchni 29,31 ha, z przeznaczeniem pod Specjalną Strefę Ekonomiczną, o której ustanowienie ubiega się gmina. Rolnictwo na terenie gminy ma słabe warunki rozwoju ze względu na trudne warunki naturalne (niska klasa bonitacyjna gleby i szkody wyrządzane przez zwierzęta leśne). Ważnym działem sfery gospodarczej jest turystyka i rekreacja.

Główni pracodawcy

Jako głównych pracodawców należy wskazać: Urząd Gminy w Narewce, Nadleśnictwo Browsk w Gruszkach, przedsiębiorstwo: Ceramika Budowlana Lewkowo oraz inne podmioty gospodarcze.

• Największymi przedsiębiorstwami zlokalizowanymi na terenie Gminy Narewka są:

- OLPP Sp. z o.o., baza paliw Nr 15 w Narewce,
- „PRONAR” Sp. z o.o. - filia w Narewce,
- Firma „KREX”,
- Firma „NAFTAN” Sp. z o.o.,
- Terminal Planta Sp. z o.o.,
- Terminal „Integro” Sp. z o.o.,
- Ceramika Budowlana Lewkowo Sp. z o.o.,
- „CYKLON” Sp. z o.o.,
- Nadleśnictwo Browsk w Gruszkach,
- PKP Siemianówka,
- „AIDA” Sp. z o.o.

W roku 2014 według danych z REGON o podmiotach gospodarki narodowej, zarejestrowanych na terenie gminy było 109 podmiotów, w tym w dziale:

- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo: 7,

- przemysł – 15,
- budownictwo – 25,
- handel i naprawy – 30,
- hotele i restauracje – 10,
- transport, gospodarka magazynowa i łączność – 2,
- pośrednictwo finansowe – 1,
- obsługa nieruchomości – 1,
- pozostałe – 18.

Do ważnych pracodawców na terenie Gminy Narewka należą także placówki oświatowe, służba zdrowia, poczta, Bank Spółdzielczy i administracja. Zatrudnienie kształtuje się następująco:

- Urząd Gminy – 19 osób,
- Zespół Szkół: 32 nauczyciele, 12 obsługa,
- Ośrodek Edukacji Ekologicznej – 5,
- Dom Kultury – 4,
- Stanica Kajakowa – 2,
- GOPS – 6,
- Baza turystyczna w Narewce – 4, plus 4 osoby w sezonie.

•

- **Turystyka**

Na terenie Gminy Narewka można wyróżnić dwa główne centra turystyczne:

- skupione wokół miejscowości Narewka i na skraju Puszczy Białowieskiej w miejscowości Gruszki oraz
- przy Zalewie Siemianówka, np. baza turystyczna w Starym Dworze i w miejscowości Siemianówka. Zbiornik Wodny Siemianówka utworzony został przez spiętrzenie wód rzeki Narew i jest jednym z największych w Polsce. Jest to atrakcyjne miejsce uprawiania sportów wodnych.

Na terenie gminy istnieje bogate zaplecze bazy noclegowej, np. w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Siemianówce jest 48 miejsc noclegowych. Działa także 70 kwater agroturystycznych. W Narewce są dwa zajazdy oferujące noclegi i usługi restauracyjne.

Wzmocnienie funkcji turystycznej gminy jest możliwe także poprzez przygotowanie i udostępnienie w pełni uzbrojonych terenów pod inwestycje turystyczne (np. hotele, pensjonaty). Tereny te usytuowane są w miejscowości Łuka i mają powierzchnię 9,5 ha. W miejscowości Nowa Łuka są natomiast tereny o powierzchni 35 ha, będące we własności gminy, z przeznaczeniem np. na pola golfowe lub inną formę infrastruktury turystycznej.

-

- **Przedsiębiorczość – podmioty gospodarcze**

Ważnym przejawem aktywności gospodarczej jest podejmowanie indywidualnej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. Według danych na koniec 2014 roku na terenie Gminy Narewka zarejestrowanych było 109 indywidualnych przedsiębiorców, w tym według wybranych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności:

- przetwórstwo przemysłowe – 15,
- budownictwo – 25,
- handel i naprawy – 30,
- hotele i restauracje – 10,
- transport, gospodarka magazynowa i łączność – 2,
- pośrednictwo finansowe – 2,
- obsługa nieruchomości – 2,
- pozostałe – 23.

Wśród przedsiębiorstw prywatnych z sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstwa, działających na terenie Gminy Narewka można wymienić:

- AUTOCENTRUM - K. Szumarski,
- AUTOSŁAW - Anatol Sławieniak,
- TARTAK - Kamil Szymaniuk,
- Roman Sawicki – Sklep Rolno-Przemysłowy,
- Jerzy Jarmocik – Sklep spożywczy,
- Usługi transportowe Jan Sołtrukowicz,
- Mech-Bud Paweł Charkiewicz,
- ZUL (Zakład Usług Leśnych) - Ryszard Służyński,
- Dwór Bartnika - Maria Sapiółko.

Rolnictwo

Rolnictwo jest podstawowym działem gospodarki w Gminie Narewka. Obszary wykorzystywane rolniczo stanowią 23,97% powierzchni gminy ogółem i pokryte są glebami V i VI klasy bonitacyjnej. Lasy stanowią 75%, wody 1%, a pozostałe grunty 0,03% powierzchni.

Użytkowanie ziemi w Gminie Narewka

Formy użytkowania ziemi	Powierzchnia w ha
Użytki rolne, w tym:	9 370
grunty orne	4 331
Sady	-
łąki i pastwiska	5 039
Lasy	21 879
Pozostałe grunty i nieużytki	2 699
Razem	33 948

Na terenie gminy funkcjonuje około 1 930 gospodarstw rolnych, wśród których przeważają gospodarstwa małe powierzchniowo, do 5 ha: 1 500 gospodarstw tj. 77,72% ogółu gospodarstw, natomiast gospodarstwa powyżej 15 ha stanowią około 6,47% ogólnej liczby gospodarstw. W profilu produkcji rolniczej przeważa produkcja roślinna nad zwierzęcą.

Struktura podstawowych zasiewów w Gminie Narewka w roku 2014

Uprawy	Powierzchnia w ha
Zboża, łącznie z kukurydzą	1 732
Ziemniaki	866,2
Buraki cukrowe	43,31
Rzepak	216,55
Warzywa gruntowe	ok. 43 ha
Truskawki	ok. 10 ha

Jeśli chodzi o produkcję zwierzęcą, główne jej kierunki to hodowla trzody chlewnej oraz bydła mlecznego. Nowym kierunkiem w produkcji rolnej jest rolnictwo ekologiczne,

Sfera gospodarcza Problemy i uwarunkowania
<ul style="list-style-type: none">• Na terenie Gminy Narewka nie występują większe podmioty gospodarcze, a rozwój działalności przemysłowej na większą skalę uniemożliwia występowanie terenów chronionych.• Jednak pobudzenie działalności pozarolniczej jest istotną szansą dla rozwoju gminy. Czynnikiem zwiększającym skłonności do inwestowania, zwłaszcza inwestorów spoza terenu gminy jest projekt utworzenia Specjalnej Strefy Ekonomicznej.• Gmina ma szansę stać się ważnym, nowoczesnym centrum logistycznym wymiany handlowej ze Wschodem, dzięki już istniejącej oraz projektowanej infrastrukturze technicznej.• Walory środowiska przyrodniczego i kulturowego w naturalny sposób ukierunkowują rozwój gminy w kierunku funkcji turystyczno-rekreacyjnych.• Główne zadanie w sferze gospodarczej w Gminie Narewka polega na inicjowaniu i popieraniu zmian w strukturze gospodarki ku nowoczesnej gospodarce. Rolą samorządu w tym zakresie jest tworzenie odpowiednich warunków, np. rozbudowa infrastruktury technicznej i komunalnej, polityka miejscowa dotycząca podatków lokalnych, prawne uregulowania miejscowe – np. poprzez plan zagospodarowania przestrzennego, wsparcie edukacyjne i promocyjne przedsiębiorczości indywidualnej oraz inicjatyw w zakresie zmiany kwalifikacji zawodowych przedstawicieli lokalnej społeczności.

4. Infrastruktura techniczna

Zakres analizy:

- Infrastruktura komunikacyjna
- Infrastruktura ochrony środowiska
- Infrastruktura energetyczna

Infrastruktura komunikacyjna

Komunikacja kolejowa i drogowa

Przez teren Gminy Narewka przebiega linia kolejowa. Jest to bardzo ważne połączenie transportowe z Białorusią. Do miejscowości Chryzanów jest to linia szerokotorowa. W miejscowości Chryzanów planowana jest budowa kontenerowego terminala przeładunkowego. Obecnie działająca infrastruktura przeładunkowa zlokalizowana jest w miejscowości Siemianówka. W sąsiedztwie terminala przeładunkowego znajduje się fitosanitarne przejście graniczne oraz Urząd Celny. Ważnym uzupełnieniem infrastruktury transportowej jest droga wojewódzka nr 687, która wymaga jednak przebudowy.

Lokalna infrastruktura komunikacyjna opiera się o sieć dróg, których łączna długość na terenie gminy wynosi 111,5 km, w tym:

- drogi o nawierzchni asfaltowej – 31,4 km,
- drogi o nawierzchni utwardzonej – 40,9 km,
- drogi o nawierzchni gruntowej – 39,2 km,

Wiele dróg lokalnych ma nawierzchnię żuźlową.

Przez gminę przebiegają drogi o statusie dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich o łącznej długości:

- drogi wojewódzkie – 25 km,
- drogi powiatowe – 80,6 km,
- drogi gminne – 119,4 km.

Sieć dróg na terenie gminy jest dobrze rozwinięta. Należy natomiast dokonać modernizacji niektórych odcinków. Kolejnym zadaniem jest budowa chodników wzdłuż dróg oraz modernizacja oświetlenia ulicznego.

Łączność

Na terenie Gminy Narewka działa 1 placówka pocztowa w Narewce. Mieszkańcy gminy posiadają dostęp do sieci telefonicznej stacjonarnej i komórkowej oraz Internetu, jednak jakość połączeń i przepustowość sieci w niektórych miejscach gminy jest niezadowalająca.

Infrastruktura ochrony środowiska

Gospodarka odpadami – odpady komunalne

Na terenie Gminy Narewka działało wysypisko odpadów, które jest obecnie w rekultywacji. Gospodarką odpadami zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej.

Gospodarka wodno – ściekowa

- W Gminie Narewka wszystkie miejscowości posiadają wodociągi, zatem wskaźnik zwodociągowania wynosi 100%. Długość sieci wodociągowej wynosi 116,28 km, a liczba przyłączy: 1 896 podłączeń.

Zaopatrzenie w wodę ludności na terenie gminy odbywa się za pośrednictwem studni (ujęć wody pitnej) w następujących miejscowościach:

- Narewka,
- Siemianówka,
- Stare Masiewo.

Uzdatnianie wody odbywa się z zastosowaniem nowoczesnej technologii UV. Zachodzi konieczność modernizacji ujęcia wody w Siemianówce i Narewce.

- Około 80% powierzchni gminy posiada kanalizację sanitarną. W gminie działają trzy oczyszczalnie ścieków, w miejscowościach: Narewka, Lewkowo i Łuka. Zachodzi jednak konieczność modernizacji oczyszczalni ścieków w Narewce. Gospodarka ściekowa w części gminy uregulowana jest także w formie przydomowych oczyszczalni ścieków, których jest obecnie 243.

Infrastruktura energetyczna

Przez Gminę Narewka przebiega sieć gazowa, której długość na terenie gminy wynosi 0,4 km.

- Sieć ciepła w Gminie Narewka na długość 1,8 km. Podłączonych jest 168 gospodarstw domowych. Obiekty publiczne zaopatrzone są w pompy ciepła (np. Dom Kultury w Narewce, świetlica środowiskowa, ośrodek zdrowia). Na terenie gminy wykorzystuje się także instalacje fotowoltaiczne.

<p style="text-align: center;">Infrastruktura techniczna Problemy i uwarunkowania</p>

Na terenie Gminy Narewka istnieje dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna:

- sieć wodociągowa obejmuje wszystkie miejscowości w gminie,
- znacznie rozbudowana jest kanalizacja sanitarna,
- w gminie funkcjonują 3 oczyszczalnie ścieków oraz oczyszczalnie przydomowe,
- ważnym elementem infrastruktury komunikacyjnej jest przebieganie przez teren gminy sieci kolejowej,
- w coraz większym stopniu wykorzystuje się w gminie odnawialne źródła energii.

Elementy infrastruktury o niezadawalającej jakości to:

- sieć drogowa jest dobrze rozbudowana, ale wiele dróg jest niskiej jakości.
- strategiczne znaczenie komunikacyjne dla gminy na droga wojewódzka nr 687, z uwagi na funkcje logistyczne,
- istnieje potrzeba poprawy stanu infrastruktury teleinformacyjnej.

- Stan infrastruktury technicznej i komunalnej ma duże znaczenia dla poziomu świadczenia usług społecznych, jakości życia lokalnej społeczności oraz możliwości rozwoju gospodarczego – mimo znacznego postępu dokonanego w Gminie Narewka w ostatnich latach w zakresie rozbudowy infrastruktury istnieje potrzeba dalszej jej rozbudowy i modernizacji.
- Niedostateczny poziom rozwoju infrastruktury dotyczy przede wszystkim dróg utwardzonych, zatem działania inwestycyjne powinny być ukierunkowane na modernizację dróg oraz rozbudowę infrastruktury towarzyszącej: chodników i oświetlenia ulicznego.

5. Infrastruktura społeczna

Zakres analizy:

- Infrastruktura edukacyjna
- Infrastruktura sportowa
- Infrastruktura kultury
- Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej

Szkolnictwo

- Na terenie Gminy Narewka funkcjonuje Zespół Szkół w Narewce, w tym: Szkoła Podstawowa im. Aleksandra Wołkowyckiego, 17-220 Narewka, ul. Nowa 4 i Publiczne Gimnazjum im. Tamary Sołoniekiej. W szkole funkcjonują także oddziały przedszkolne. W pełni są zabezpieczone potrzeby lokalowe tych placówek. Modernizacji wymagają boiska przyszkolne.

Sport i rekreacja

Baza dla uprawiania sportu i rekreacji na terenie Gminy Narewka jest różnorodna i dobrze rozbudowana, zarówno na potrzeby lokalnej społeczności, jak i turystów. Na przykład w miejscowości Narewka zlokalizowany jest stadion sportowy z boiskami typu „Orlik”. Wymaga on jednak dobudowania części socjalnej.

W Narewce usytuowana jest Stanica Kajakowa nad rzeką Narewka, zapewniająca możliwość wypożyczenia kajaków. W sąsiedztwie jest kompleks rekreacyjny: staw, trasy spacerowe, boiska, amfiteatr oraz domki letniskowe z miejscami noclegowymi. Funkcjonuje tutaj także Gminne Centrum Informacji.

Kolejnym dogodnym miejscem dla uprawiania sportu i rekreacji jest Stary Dwór położony na Zbiornikiem Wodnym Siemianówka. Są tutaj między: plaża, innymi trzy pomosty, korty tenisowe, ścianka wspinaczkowa, boiska, amfiteatr, pole biwakowe, budynki zaplecza sanitarnego oraz parking na 180 samochodów.

Miejscem nastawionym na przyjęcie turystów zewnętrznych jest ośrodek Edukacji Ekologicznej w Siemianówce, dysponujący miejscami noclegowymi, stołówką, boiskami rekreacyjnymi. Ośrodek położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie Zbiornika Wodnego Siemianówka. Organizowane są tu między innymi wycieczki przyrodnicze, warsztaty tkackie oraz warsztaty upowszechniania ekorozwoju i ochrony środowiska.

Podobne funkcje pełni Park Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Gruszkach. Zlokalizowany jest on przy siedzibie Nadleśnictwa Browek, na skraju Białowieskiego Parku Narodowego. Ośrodek organizuje między innymi wystawy przyrodnicze, warsztaty ekologiczne. Podziwiać tutaj można herbarium, słoneczny poromierz, albo odbyć wycieczkę szlakami turystycznymi do Puszczy Białowieskiej. Do dyspozycji turystów jest wiele szlaków turystycznych pieszych, rowerowych oraz narciarskich tras biegowych.

Dużą atrakcją turystyczną, planowaną do wybudowania w roku 2016 jest „Ścieżka w Koronach Drzew”, która będzie zlokalizowana w obrębie Puszczy Białowieskiej.

Instytucje związane z kulturą

Instytucje związane z kulturą, działające na terenie Gminy Narewka to przede wszystkim:

- Dom Kultury,
- Świetlice wiejskie,
- Świetlice samorządowe,
- Galeria im. T. Sołowiec w Narewce

Kreowaniem rozwoju oraz upowszechnieniem kultury wśród mieszkańców gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury w Narewce. Ośrodek realizuje swoje zadania poprzez organizowanie zespołowego uczestnictwa społeczności lokalnej w kulturze, różnorodne formy edukacji kulturalnej, imprezy kulturalne: np. koncerty, wystawy, konkursy, festyny, dożynki, spotkania okolicznościowe. Plan imprez Gminnego Ośrodka Kultury w Narewce zaprezentowany jest w podrozdziale II 2. Ośrodek Kultury ma dobrą bazę lokalową. W budynku Domu Kultury jest sala kinowa i widowiskowa. W budynku tym zlokalizowana jest także biblioteka.

Ważnym podmiotem upowszechniającym kulturę jest Galeria im. T. Sołowiec w Narewce. Oferuje ona za wolnym wstępem wystawy, warsztaty i inne imprezy kulturalne. Patronką galerii jest urodzona w Narewce Tamara Sołowiec – reżyser i scenarzystka filmowa.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Podstawową opiekę zdrowotną na terenie Gminy Narewka zapewnia mieszkańcom Gminny Ośrodek Zdrowia. W opinii mieszkańców jest to placówka dobrze wyposażona, zapewniająca porady lekarskiego oraz zabiegi rehabilitacyjne. Dostęp mieszkańców Gminy Narewka do podstawowych usług medycznych ocenić można jako bardzo dobry.

Usługi pomocy społecznej na terenie gminy sprawuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce. Ośrodek udziela pomocy w postaci zasiłków: stałych, rent socjalnych, zasiłków z tytułu ochrony macierzyństwa, dziecka itp. W ciągu ostatnich lat najczęstszą przyczyną przyznawania świadczeń w gminie było: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jak i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Infrastruktura społeczna Problemy i uwarunkowania
<ul style="list-style-type: none">• Gmina Narewka posiada zracjonalizowaną strukturę placówek oświaty. Zadania w tej sferze dotyczą potrzeby uzupełnienia niektórych elementów infrastruktury (boiska przy szkole).• Rozwój kultury oraz eksponowanie wartości historycznych i kulturowych w kontekście rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy wymaga zapewnienia odpowiedniego zaplecza rzeczowego – zatem dalszej rozbudowy i modernizacji tej kategorii infrastruktury.• Baza sportu i rekreacji na terenie gminy nastawiona jest na zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności i wzrastającego ciągle ruchu turystycznego. Zatem w kontekście rozwoju turystyki i agroturystyki niezbędne są dalsze inwestycje w tej sferze oraz właściwa promocja.

6. Zarządzanie

Zakres analizy:

- Możliwości budżetowe gminy
- Planowanie strategiczne
- Kapitał społeczny

Zarządzanie i możliwości budżetowe

Poprzez zarządzanie na szczeblu gminy rozumie się sprawność urzędu w realizacji nałożonych zadań oraz porządek organizacyjny i prawny. Niektórymi przykładami tego rodzaju sprawności w przypadku Gminy Narewka jest posiadanie dokumentów dotyczących zarządzania różnymi sferami w gminie, np. dokumenty strategiczne, czy programy w zakresie gospodarki odpadami, czy ochrony środowiska.

Innym przykładem sprawności organizacyjnej są wysokie dotychczasowe osiągnięcia gminy w realizacji zadań inwestycyjnych – w tym zadań, które uzyskały wsparcie finansowe z różnych funduszy i programów dotacji. Gmina zajmuje wysokie miejsce w ogólnopolskich klasyfikacjach dotyczących skuteczności pozyskiwania funduszy unijnych. Możliwości realizacji zadań gminy, w tym zadań inwestycyjnych uzależnione są w dużej mierze od możliwości budżetu gminy. Zestawienie dochodów i wydatków budżetu Gminy Narewka za lata 2012 – 2014 oraz plan na 2015 zaprezentowane jest w rozdziale XIII – Wieloletni Plan Inwestycyjny. Osiągnięcia inwestycyjne Gminy Narewka oraz zrealizowane projekty „miękkie” obrazują wysoką jakość zarządzania gminą. Wyznacznikiem tej jakości jest plasowanie się gminy na wysokich pozycjach w ogólnopolskich rankingach samorządów terytorialnych. Ponadto gmina została wyróżniona licznymi dyplomami i certyfikatami:

Planowanie strategiczne

Planowanie strategiczne jest we współczesnych czasach nieodłącznym elementem współczesnego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego. W przypadku Gminy Narewka planowanie strategiczne rozwoju gminy prowadzone jest systematycznie od kilku lat. Wyrazem tego rodzaju polityki podjętej przez gminę są wypracowane i wdrażane dokumenty strategiczne, jak:

- Strategia Rozwoju Gminy Narewka 2007-2015
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego, opracowane dla 28 miejscowości w gminie

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Przestrzennego Zagospodarowania Gminy Narewka (w opracowaniu)
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Narewka
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Narewka
- Program Rozwiązywania Problemów Społecznych

oraz obecnie przygotowany dokument Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Narewka na lata 2015 – 2020.

Promocja

Działania promocyjne jednostki samorządu terytorialnego winne być nakierowane na otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne, co oznacza opracowanie i stosowanie systemu informowania i promowania przedsięwzięć samorządu wobec społeczności lokalnej i szerszego kręgu odbiorców spoza terytorium gminy.

System wewnętrznej promocji polega na komunikacji władz samorządowych z lokalną społecznością oraz włączanie przedstawicieli tej społeczności w proces współuczestnictwa w rozwiązywaniu spraw publicznych i proces planowania strategii rozwoju.

Promocja zewnętrzna nakierowana jest na inicjowanie i prowadzenie współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, przyciąganie kapitału prywatnego, turystów i zachęcanie do osiedlania się na terytorium gminy osób spoza jej terenu, a także tworzenie warunków skłaniających do powstrzymania się przedstawicieli lokalnej społeczności (zwłaszcza młodych) do emigracji poza terytorium gminy.

Promocja w przypadku Gminy Narewka prowadzona jest następującymi narzędziami:

- strona internetowa,
- wydawnictwa map, folderów, filmów reklamowych, itp.,
- udział w imprezach lokalnych i regionalnych,
- wydawanie prasy lokalnej.

W odniesieniu do samorządów terytorialnych możliwa jest do zastosowania nowoczesna koncepcja reklamy, tzw. „promocji miejsc”. Tego rodzaju promocja wydaje się właściwym narzędziem do zastosowania przez Gminę Narewka, w kontekście

planowanego rozwoju gospodarczego gminy. Gmina ma możliwość szerokiej promocji w oparciu o markę „Puszcza Białowieska”.

Organizacje pozarządowe

Działalność organizacji pozarządowych jest jednym z przejawów włączania się instytucji Trzeciego Sektora w sprawy publiczne. Organizacje pozarządowe, które działają najczęściej jako fundacje i stowarzyszenia, odgrywają ogromną rolę między innymi w pobudzaniu aktywności społecznej i aktywizacji wspólnot obywatelskich wokół działań na rzecz realizacji celów rozwoju lokalnego. Wokół organizacji pozarządowych skupia się kapitał społeczny, który obok organów samorządu i przedsiębiorców przyczynia się do integracji lokalnej społeczności wokół spraw publicznych. Ponadto organizacje pozarządowe mają do odegrania podwójną rolę: winny stać się stymulatorem społecznej aktywności, a zarazem pozyskiwać wsparcie finansowe na cele lokalne niedostępne dla samorządów lokalnych (wiele funduszy UE i innych, zagranicznych i krajowych, przeznaczonych na cele spójne z celami strategii rozwoju lokalnego, jest dostępnych tylko dla organizacji pozarządowych).

Trzeba zaznaczyć, że wśród organizacji pozarządowych można wyróżnić takie, które nastawione są na cele społeczne, charytatywne, działające na rzecz kultury, sztuki i sportu oraz angażujące się w sprawy wspierania rozwoju przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego.

Wśród najbardziej prężnie działających organizacji pozarządowych na terenie Gminy Narewka należy wskazać:

- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów,
- Agroturystyczne Stowarzyszenie Puszcza Białowieska w Narewce,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Narewowskiej,
- Stowarzyszenie „Storczyk”,
- Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych „TRYBA”
- Stowarzyszenie Agroturystyczne „Żubr”,
- Klub Sportowy LZS „Narewka”.

Współpraca lokalna i regionalna

Gmina Narewka prowadzi współpracę na poziomie lokalnym i regionalnym. Gmina aktywnie współpracuje z gminami ościennymi i innymi jednostkami samorządu terytorialnego. Wyrazem tej współpracy są porozumienia na których podstawie realizowane są wspólne przedsięwzięcia. Gmina jest uczestnikiem takich organizacji jak:

- Stowarzyszenie Gmin Górnej Narwi,
- Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna,
- Związek Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego,
- Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”.

<ul style="list-style-type: none">• Zarządzanie
<ul style="list-style-type: none">• Problemy i uwarunkowania
<ul style="list-style-type: none">• W nowoczesnej gminie ważna jest sprawność zarządzania na szczeblu lokalnym, a także prowadzenie współpracy w formie partnerstw dla realizacji różnych przedsięwzięć. Gmina winna dążyć do tworzenia partnerstw wewnętrznych – np. z organizacjami społecznymi w gminie oraz partnerstw zewnętrznych – z innymi jednostkami samorządu terytorialnego.• Kapitał społeczny w Gminie Narewka aktywny jest poprzez działalność organizacji społecznych – są to jednak organizacje nastawione głównie na sprawy społeczne i związane z kulturą – ważne w tym kontekście wydaje się powołanie stowarzyszenia / fundacji, którego celem statutowym będą działania na rzecz rozwoju gospodarczego i lokalnego gminy, a także Spółdzielni Socjalnej.• Skuteczne wdrożenie planów strategicznych wymaga sprawnego zarządzania rozwojem lokalnym, ale też promocji. Właściwe wydaje się zatem opracowanie programu promocji gminy.

III. GMINA NA TLE POWIATU

W teorii rozwoju lokalnego podkreśla się znaczenie dla tego rozwoju usytuowania danej gminy i jej więzi i form współpracy z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego. Ale także mówi się i konkurencyjności danej gminy, w kontekście atrakcyjności, jako miejsca zamieszkania i oraz miejsca lokowania się przedsiębiorstw.

Gmina Narewka leży w Powiecie Hajnowskim. W skład powiatu wchodzi 8 gmin wiejskich oraz jedna gmina miejska: Hajnówka:

- Gmina Białowieża,
- Gmina Czeremcha,
- Gmina Czyże,
- Gmina Dubicze Cerkiewne,
- Gmina Hajnówka,
- Miasto Hajnówka,
- Gmina Kleszczele (gmina miejsko-wiejska),
- Gmina Narew,
- Gmina Narewka.

W porównaniu z innymi gminami Powiatu Hajnowskiego Gmina Narewka posiada duże atuty, ale także słabości:

- niska gęstość zaludnienia: 12 osób/km²,
- bardzo rozproszona sieć osadnicza,
- wyraźnie niższy poziom wskaźnika spadku liczby mieszkańców w porównaniu z pozostałymi gminami,
- wyraźnie lepsze wskaźniki poziomu rozbudowy infrastruktury komunalnej,
- wysokie dochody własne budżetu gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca,
- wysoka skuteczność w pozyskiwaniu dotacji na różne projekty: infrastrukturalne i społeczne,

- ponad 99% obszaru gminy stanowią obszary chronione, co gwarantuje zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego, ale jest także postrzegane, jako bariera rozwoju niektórych form gospodarki,
- wartość wskaźnika syntetycznego rozwoju zrównoważonego dla Gminy Narewka plasuje się ponad średnią dla całego powiatu,
- poziom rozwoju przedsiębiorczości i liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy jest zbliżona do wskaźników charakteryzujących pozostałe gminy powiatu,
- najwyższy w powiecie wskaźnik poziomu rozwoju gospodarczego, dzięki rozwojowi usługi turystycznych i prowadzonej gospodarce leśnej.

IV. ANALIZA SWOT

Zarządzanie strategiczne wymaga przeprowadzenia szeregu różnego typu analiz, które pomagają przewidzieć istotne zdarzenia gospodarcze wraz z możliwością ich podejmowania i z konsekwencjami na przyszłość, które wiążą się z wyborem najbardziej optymalnej strategii działania. Plan strategiczny poprzedza etap diagnozy strategicznej, w której najczęściej stosowana jest metoda analizy strategicznej – analiza SWOT.

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans i zagrożeń, które wynikają z istniejących, bądź mogących zaistnieć uwarunkowań otoczenia zewnętrznego.

Analiza SWOT pozwala na wyeksponowanie silnych stron – to znaczy atutów, na których bazie można planować rozwój lokalny, ale też pozwala na zidentyfikowanie słabych stron – to jest obszarów niedomagań – które należy niwelować. Ze słabych stron wynikają problemy do rozwiązania.

Zakres analiz w ramach SWOT jest następujący:

- Mocne strony gminy – siły – jakie mam atuty?
 - Słabe strony gminy – jakie są problemy, co potrzeba poprawić?
 - Szanse w otoczeniu – gdzie dostrzegamy szanse, jakie są trendy i tendencje?
 - Zagrożenia w otoczeniu – jakie istnieją przeszkody? jakie czynniki / wydarzenia mogą mieć dla nas negatywne skutki?
-
- Analiza SWOT dla Gminy Narewka została opracowana w trakcie warsztatów strategicznych z udziałem przedstawicieli społeczności gminy. Jest więc ona wynikiem spostrzeżeń mieszkańców na temat własnej gminy oraz podsumowaniem niniejszej diagnozy strategicznej.

Analiza SWOT sporządzona została w następujących obszarach problemowych:

- Przestrzeń i środowisko
- Sfera społeczna

- Sfera gospodarcza
- Infrastruktura techniczna
- Infrastruktura społeczna
- Zarządzanie

Przestrzeń i środowisko – zakres analizy w tej sferze jest następujący:

- Umiejscowienie gminy w województwie i kraju
- Charakterystyka sieci osadniczej
- Opis zasobów naturalnych
- Opis zasobów kulturowych

PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• Położenie przygraniczne i wymiana towarowa• Wymiana kulturowa• Bogactwo przyrodnicze: Puszcza Białowieska, nieskażone środowisko, zbiornik wodny Siemianówka, sieć rzeczna• Bogactwa leśne: drewno i runo leśne• Bogactwa naturalne: gliny, wykopaliska żwiru• Tradycje kulturowe: zespoły ludowe i folklor, rękodzieło ludowe, bogaty kalendarz wydarzeń kulturalnych (imprezy, plenery malarskie, wystawy)• Dobre warunki do rozwoju bazy turystycznej• Gościnność mieszkańców	<ul style="list-style-type: none">• Braki w infrastrukturze komunalnej• Niedoinwestowanie szlaków komunikacyjnych• Szkody wyrządzane przez zwierzynę leśną• Niska jakość gruntów rolnych (klasy bonitacyjne)• Starzenie się społeczeństwa i wyludnianie się wsi• Niewielkie zasoby obiektów zabytkowych• Niedostateczne zagospodarowanie obrzeży zbiornika Siemianówka• Deficyt bazy dla spływów kajakowych• Rozproszona zabudowa wsi na terenie gminy
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">• Uruchomienie szynobusa na linii Hajnówka – Cisówka• Przewozy kolejowe• Uruchomienie przyjscia turystycznego w Siemianówce lub Masiewie• Ustanowienie Specjalnej Strefy Ekonomicznej• Sfinalizowanie budowy drogi	<ul style="list-style-type: none">• Wyludnienie wsi• Niż demograficzny• Uruchomienie spalarni śmieci przez przedsiębiorstwo na terenie gminy• Zamiar utworzenia Parku Narodowego na terenie całej Puszczy Białowieskiej (ograniczenie działalności gospodarczej)• Przejazdy transportu ciężkiego (TIR-y)

<p>wojewódzkiej Zwodzieckie-Juszkowy Gród (obwodnica) i modernizacja dróg w Narewce i okolicy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie finansowe ze strony czynników nadrzędnych • Wspieranie organizacji i spółek działających na terenie gminy • Zainteresowanie zewnętrznych inwestorów ofertą gminy • Większa promocja walorów przyrodniczych i krajobrazowych 	<p>drogami na terenie gminy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Systematyczny upadek rolnictwa • Brak odpowiedniego oszacowania szkód wyrządzanych przez zwierzynę leśną
---	---

Sfera społeczna – zakres analizy:

- Demografia
- Aktywność zawodowa
- Rynek pracy
- Uczestnictwo w kulturze

SFERA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dobra infrastruktura edukacyjna i jakość nauczania – wysoki odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną • Osadnictwo turystyczne • Dostępność świetlic środowiskowych • Organizacja imprez kulturalnych • Dobra opieka medyczna i rehabilitacyjna na terenie gminy • Różnorodność kulturowa • Wymiana kulturowa (położenie przygraniczne) • Wysoki stopień pozyskiwania funduszy unijnych na projekty społeczne • Funkcjonowanie Galerii im. Tamary Sołowiecz (wystawy, imprezy, warsztaty, plenery malarskie, itd.) • Wspólne inicjatywy z organizacjami pozarządowymi (imprezy kulturalne, integracyjne, sportowe) • Wspieranie inicjatyw społecznych przez 	<ul style="list-style-type: none"> • Migracja ludzi młodych i wykształconych do miast • Starzenie się społeczeństwa • Duże bezrobocie • Rosnące bezrobocie, szczególnie wśród młodych z wyższym wykształceniem • Mała ilość miejsc pracy na terenie gminy i w okolicy • Brak miejsc pracy dla kobiet • Szara strefa • Ubogi rynek dla odbiorców usług • Słaba motywacja ludności do formalizowania swojej działalności • Słaba motywacja do uczestnictwa w lokalnych imprezach, spotkaniach • Niski poziom motywacji u niektórych osób do uczestnictwa w szkoleniach • Niewielka grupa osób aktywnych społecznie • Utrudniony przepływ informacji o

<p>samorząd lokalny</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobra baza turystyczna, rekreacyjna, sportowa (Stanica Kajakowa – kajaki, rowery, kort tenisowy, siłownia, baza noclegowa, Stary Dwór – ścianka wspinaczkowa, kajaki, amfiteatr, Ośrodek Edukacji Ekologicznej – warsztaty, baza noclegowa) • Dobra opieka GOPS – usługi opiekunek • Staże oraz prace interwencyjna dla osób bezrobotnych • Integracja społeczna prowadzona przez organizacje społeczne • Duża dostępność do szkoleń, kursów – dobre możliwości kształcenia się 	<p>różnych wydarzeniach, imprezach</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak miejsc dla osób starszych, wymagających opieki • Brak promocji, np. w sprawie zakładania spółdzielni socjalnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie istniejącego kapitału ludzkiego • Większe zaangażowanie i rola świetlic wiejskich w integrację pokoleniową • Zachowanie tradycji regionu • Właściwe wykorzystanie ruchu turystycznego • Większe wykorzystanie istniejącej bazy lokalowej • Tworzenie organizacji pozarządowych • Większe zaangażowanie jednostek – liderzy społeczni 	<ul style="list-style-type: none"> • Słabe porozumienie pokoleń – wspólne spojrzenie w przyszłość • Wyludnianie się miejscowości • Starzenie się społeczeństwa • Niewykorzystane szanse, np. w zakresie przedsiębiorczości, innowacji • Niski poziom skłonności do ryzyka • Obniżanie się stopy życiowej

Sfera gospodarcza – zakres analizy:

- Główni pracodawcy
- Struktura podstawowych branż gospodarki
- Podmioty gospodarcze i zatrudnienie

SFERA GOSPODARCZA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Przygraniczne położenie • Połączenie kolejowe z Białorusią • Istniejące tereny inwestycyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba większych zakładów pracy • Bezrobocie • Brak dostatecznej ilości miejsc pracy

<ul style="list-style-type: none"> • Przyjazny klimat dla inwestorów • Istnienie kilku zakładów pracy zatrudniających większą liczbę pracowników • Gospodarstwa agroturystyczne • Baza hotelowa i gastronomiczna w Narewce, np. Bojarski Gościniec, Dwór Bartnika 	<p>zwłaszcza dla kobiet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom prywatnej przedsiębiorczości (usługi) • Niezaspokojone potrzeby mieszkańców w dostępie do usług (np. naprawy AGD, fryzjer) • Brak promocji lokalnych produktów (np. przetwory z ziemniaka) • Nadmierne rozdrobnienie gospodarstw rolnych • Pogarszające się warunki produkcji rolniczej • AFS – Afrykański pomór świń • Szkody w rolnictwie ze strony zwierząt • Niedostateczne zaplecze hotelarsko-gastronomiczne poza miejscowością Narewka • Zła jakość drogi łączącej gminę z powiatem i województwem • Słaba jakość dróg dojazdowych do istniejących zakładów
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Wejście do Specjalnej Strefy Ekonomicznej • Zwiększona liczba inwestorów – miejsca pracy, podatki • Modernizacja połączeń drogowych, np. Zwodzieckie-Juszkowy Gród • Budowa drogi do przejścia granicznego: droga Tarnopol – Siemianówka • Wykorzystanie infrastruktury kolejowej • Budowa nowych terminali kolejowych • Utworzenie tanich punktów gastronomicznych • Środki w funduszy Unii Europejskiej w nowej perspektywie na rozwój przedsiębiorczości • Wzrost poziomu życia części społeczeństwa • Pozyskiwanie wczasowiczów dla gospodarstw agroturystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencyjność gmin ościennych (Białowieża, Michałowo) • Brak stabilnej polityki rolnej • Nieopłacalność produkcji rolnej • Emigracja zarobkowa – szczególnie ludzie młodzi • Proces starzenia się wsi • Stagnacja gospodarcza • Słabnący popyt na produkty przedsiębiorstw działających na terenie gminy • Likwidacja miejsc pracy w przedsiębiorstwach na terenie gminy • NATURA 2000 oraz możliwość objęcia przez Białowieski Park Narodowy całej Puszczy Białowieskiej

Infrastruktura techniczna – zakres analizy:

- Infrastruktura komunikacyjna
- Infrastruktura ochrony środowiska
- Infrastruktura energetyczna

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom zwodociągowania gminy • Wysoki poziom skanalizowania gminy • Własna oczyszczalnia ścieków • Posiadamy tereny inwestycyjne • Istniejące trasy kolejowe • Dobra sieć dróg gminnych • Ścieżki rowerowe • 3 budynki publiczne w Narewce posiadają pompy ciepła • Rozwinięta infrastruktura techniczna na potrzeby turystyki i rekreacji, np. stacja kajakowa w Narewce • Rozbudowana baza sportowa w Siemianówce 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrzeba modernizacji ujęć wodnych • Potrzeba rozbudowy sieci wodociągowej • Potrzeba zwodociągowania i skanalizowania terenów lotniskowych • Niewystarczająca przepustowość oczyszczalni ścieków • Niedostateczna ilość przydomowych oczyszczalni ścieków • Niedostateczne uzbrojenie terenów inwestycyjnych • Niedostateczne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii • Brak instalacji fotowoltaicznych • Niewielka ilość baterii słonecznych na terenie gminy • Braki w sprzęcie na potrzeby gospodarki komunalnej • Zła jakość dróg i torów kolejowych • Internet – słaba prędkość i zasięg
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Programy unijne • Aktywność samorządowców • Współpraca transgraniczna (np. PL-BY-UA, wspólne projekty) • Modernizacja stadionu, wybudowanie zaplecza socjalnego (możliwość organizowania obozów sportowych) • Budowa pola golfowego w Starej Łuce jako bazy sportowej dla hoteli białowieskich • Przebudowa drogi Narewka – Białowieża – poprawa dostępności komunikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak funduszy własnych na realizację zadań inwestycyjnych • Wysoka konkurencja o środki unijne • Wzrost kosztów utrzymania obiektów komunalnych

Infrastruktura społeczna – zakres analizy:

- Infrastruktura edukacyjna
- Infrastruktura sportowa
- Infrastruktura kultury
- Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozbudowana infrastruktura oświaty i edukacji (szkoła, biblioteka) - dobry stan techniczny oraz dobre wyposażenie • Świetlice wiejskie w 14 miejscowościach • Świetlica środowiskowa oraz świetlice samorządowe • Dom Kultury z salą kinową i widowiskową • Ośrodek zdrowia z dobrym wyposażeniem na potrzeby rehabilitacji • Dobra infrastruktura na potrzeby wypoczynku i rekreacji oraz turystyki: np. stacja kajakowa, siłownia, punkt informacji turystycznej, kort tenisowy, boisko, amfiteatr • Stadion oraz boisko typu Orlik • Baza turystyczno-rekreacyjna w obiekcie Stary Dwór • Ośrodek Edukacji Ekologicznej (z miejscami noclegowymi) • Galeria sztuki im. Tamary Sołowieicz • Obiekty Ochotniczych Straży Pożarnych • Mała infrastruktura turystyczna (np. wiaty postojowe, miejsca na ognisko, punkty widokowe) • Obiekty sakralne • Ścieżki rowerowe, piesze, szlaki turystyczne, spływy kajakowe, szlaki narciarskie i do uprawiania Nordic Walking 	<ul style="list-style-type: none"> • Słaba infrastruktura teleinformatyczna (Internet, telefon komórkowy) • Ograniczona dostępność do Internetu (słaba przepustowość, wysoki koszt) • Niedostateczna komunikacja publiczna (niewystarczająca ilość połączeń autobusowych) • Brak należytej infrastruktury sportowej przy Zespole Szkół w Narewce: bieżni, boiska trawiastego, skoczni, pełnowymiarowej sali, hali gier • Brak odpowiedniego zaplecza przy stadionie w Narewce: budynku socjalnego, natrysków, szatni, siłowni, boiska treningowego, brak ogrodzenia stadionu • Brak obiektów infrastruktury społecznej w niektórych miejscowościach • Zła jakość niektórych obiektów • Niewykorzystana infrastruktura graniczna (tylko ruch towarowy)
SZANSE	ZAGROŻENIA

<ul style="list-style-type: none"> • Infrastruktura kolejowa (szynobus) • Mały ruch graniczny (na dowód) • Przygraniczny ruch turystyczny • Organizacja spływów kajakowych • Pozyskiwanie środków z Unii na najważniejsze inwestycje • Możliwość dofinansowania do transportu publicznego • Godne upamiętnienie starego cmentarza, np. poprzez tablice pamiątkową i uporządkowanie terenu 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencja innych samorządów w pozyskiwaniu dotacji • Poszukiwanie przez młodzież lepszych warunków życia poza gminą
--	--

Zarządzanie – zakres analizy:

- Możliwości budżetowe gminy
- Planowanie strategiczne
- Promocja
- Kapitał społeczny
- Organizacje pozarządowe
- Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz współpraca międzynarodowa

ZARZĄDZANIE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Sprawnie działająca administracja Gminy • Członkostwo w organizacjach ponadgminnych (np. SGGN*, PROT*, ZGWWP*, LGD*, Euroregion) • Udział w programach, np. Przyjazna Gmina, Przejrzysta Gmina, Gmina Fair Play • Liczne certyfikaty i nagrody • Innowacyjność (np. nowe rozwiązania w infrastrukturze) • Młody zespół • Wykwalifikowana kadra • Promocja • Działające organizacje pozarządowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska aktywność NGO • Niedostateczna wiedza NGO w zakresie zewnętrznych funduszy • Niedostateczna promocja gminy w środowisku partnerów międzynarodowych (Europa Zachodnia) • Brak współpracy Urzędu Gminy z gminami europejskimi w zakresie gospodarki

<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo dobra współpraca z innymi jednostkami samorządowymi • Dobra współpraca z przedsiębiorstwami międzynarodowymi • Scalenie gruntów • Wysokie miejsca w rankingach jednostek samorządu terytorialnego pozyskujących dotacje • Brak skarg na pracę Urzędu Gminy 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskanie środków zewnętrznych na scalanie gruntów i wymianę gruntów • Pozyskanie środków unijnych na projekty inwestycyjne oraz „miękkie” • Poznanie dobrych praktyk europejskich i wdrożenie ich w gminie • Pozyskanie partnerów do współpracy • Praca nad marką „Zielona Kraina Dobrych Wiatrów” 	<ul style="list-style-type: none"> • NATURA 2000 • Powiększenie Białowieskiego Parku Narodowego na cały obszar Puszczy • Zamknięcie zakładów pracy (np. CB Lewkovo) • Zanik aktywności społecznej

*SGGN – Stowarzyszenie Gmin Górnej Narwi

*PROT – Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna

*ZGWWP – Związek Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego

*LGD – Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”

Ogólne wytyczne wynikające z analizy SWOT są proste, ale w praktyce trudne do realizacji:

- opierać się na mocnych stronach,
- niwelować słabe strony,
- unikać zagrożeń,
- wykorzystywać szanse.

Na bazie czterech aspektów analizy SWOT – mocnych stron, słabych stron, szans oraz zagrożeń – w odniesieniu do gminy buduje się cele działań w planie strategicznym.

V. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Rozwój gospodarczy gminy zależy od działań i stanowiska władz lokalnych i współpracy z partnerami społecznymi. Powinien on spełniać następujące cele:

- Wspieranie lokalnych inicjatyw gospodarczych,
- Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości – powstających i działających firm,
- Przyciąganie nowych inwestorów,
- Podnoszenie kwalifikacji miejscowych zasobów ludzkich,
- Wykorzystanie istniejących zasobów, szczególnie przyrodniczych w przypadku Gminy Narewka,
- Rozbudowa infrastruktury technicznej w celu poprawy warunków rozwoju gospodarczego oraz warunków życia lokalnej społeczności,
- Stwarzanie warunków do stałych kontaktów pomiędzy sektorem publicznym, społecznym i prywatnym.

Jednymi z najistotniejszych czynników, które mają podstawowe znaczenie w rozwoju lokalnym są:

- **zatrudnienie** – w tym aspekcie ważne jest powstawanie nowych przedsiębiorstw lub rozwój już istniejących firm, co umożliwia tworzenie nowych miejsc pracy i wprowadzanie nowych technologii,
- **baza dla rozwoju** – czyli grupa czynników, która sprzyja rozwojowi – co oznacza istnienie atutów, które stanowią podstawę rozwoju, np. zasoby środowiska, rozwinięta infrastruktura, przedsiębiorczość i jakość kadr,
- **zalety lokalizacji** – ważne jest położenie geograficzne gminy, jeżeli będzie ono miejscem do którego łatwo dojechać, będzie dobrze rozwinięta łączność komunikacyjna, to gmina stanie się bardziej atrakcyjna inwestycyjnie i turystycznie,
- **zasoby wiedzy** – ważne są kwalifikacje i umiejętności społeczności lokalnej.

Podsumowaniem diagnozy strategicznej winny być wnioski i rekomendacje dotyczące przyszłych kierunków rozwoju. Oznacza to formułowanie postulatów, co do

funkcji i dziedzin, które winne zajmować priorytetową pozycję w programie rozwoju. W wyniku tego powstaje projekcja przyszłej sytuacji gminy. Projekcja przyszłości jest obrazowym przedstawieniem możliwości rozwojowych, jakie gminie stwarzają uwarunkowania zewnętrzne i szanse tkwiące w uwarunkowaniach wewnętrznych, z uwzględnieniem ograniczeń tkwiących w sferach społeczno-gospodarczej i przyrodniczej.

- Analiza potencjałów rozwojowych wskazuje na możliwość rozwoju kilku funkcji Gminy Narewka, które powinny stać się dla niej głównymi osiami rozwoju i w okresie objętym strategią doprowadzić do pożądanych przeobrażeń społeczno-gospodarczych:
 - funkcja turystyczno-rekreacyjna,
 - funkcja ośrodka logistycznego dla wymiany transgranicznej,
 - funkcja dogodnego miejsca dla lokalizacji przedsiębiorstw przez inwestorów,
 - funkcja rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości.
- - W sytuacji Gminy Narewka, na której terenie i w bezpośrednim sąsiedztwie występują bezcenne bogactwa przyrodnicze, szczególnie istotne jest prowadzenie polityki rozwoju zgodnego z zasadą rozwoju zrównoważonego, według której ważna jest dbałość o trzy podstawowe elementy: przyrodę, społeczeństwo i gospodarkę. Z uwagi na występowanie na terenie gminy obszarów chronionych, rozwój gospodarczy musi skupiać się na branżach nie zagrażającym środowisku. Działania dotyczące rozwoju gminy powinny iść także w kierunku poprawy warunków życia społeczności gminy, poprzez poprawę dostępności do infrastruktury i usług publicznych. Biorąc pod uwagę uwarunkowania Gminy Narewka można sformułować następujące rekomendacje:
 - Walory środowiska przyrodniczego należy wykorzystać dla szerszego rozwoju turystyki, agroturystyki i rekreacji, jako dodatkowego źródła dochodu dla części społeczności gminy.
 - Należy dokonać rewitalizacji zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz wykorzystać je dla rozwoju funkcji gospodarczych i społecznych gminy.

- Należy wspierać lokalne inicjatywy podejmowania działalności gospodarczej i tworzyć warunki (między innymi infrastrukturę) zachęcające do lokalizowania na terenie gminy przedsiębiorstw;
- Należy rozbudowywać oraz uzupełniać infrastrukturę techniczną, komunalną i społeczną w celu poprawy warunków życia lokalnej społeczności oraz poprawy warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i przyciągania zewnętrznych inwestorów.
-
- Położenie geograficzne gminy oraz istniejącą infrastrukturę należy wykorzystać w celu nadania gminie rangi centrum logistycznego.
- Należy wspierać lokalną społeczność w procesie podnoszenia wiedzy i kwalifikacji, przekwalifikowań oraz przedsiębiorczych inicjatyw.
- Należy realizować strategię promocji gminy jako miejsca atrakcyjnego dla prowadzenia działalności usługowej i wytwórczej oraz rekreacji i wypoczynku.
- Należy zacieśniać współpracę z sąsiednimi gminami i innymi partnerami, w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć.

VI. ANALIZA PROBLEMÓW

Zasadniczym punktem wyjścia w procesie opracowania Programu Rozwoju jest przeprowadzenie analizy problemów. Pozwala to na dokonanie bardziej szczegółowego opisu rzeczywistości, uwzględniającego wszystkie dziedziny działalności, które ze względu na pewne niedociągnięcia wymagają działań naprawczych.

Analizę problemów Gminy Narewka przeprowadzono podczas warsztatów strategicznych, w których wzięli udział przedstawiciele społeczności lokalnej gminy. Wskazano następujące najważniejsze problemy:

- Bezrobocie wśród kobiet
- Brak miejsc przeznaczonych dla osób starszych, niepełnosprawnych, samotnych
- Zła infrastruktura drogowa
- Rosnące bezrobocie, szczególnie wśród młodych
- Niedostateczne wykorzystanie marki „Puszcza Białowieska”
- Słaba motywacja ludności do formalizowania swojej działalności
- Zwierzyna leśna – odszkodowania, straty w rolnictwie
- ASF – zagrożenie choroby trzody chlewnej (zakaz częściowy hodowli)
- Brak miejsc dla osób starszych (domy opieki, hospicja)
- Potrzeba budowy drogi Zwodzieckie – Juskowy Gród, w celu odciążenia dróg gminnych. Realizacja hasła „TIRY na TORY”
- Troska o estetyczny wizerunek Narewki
- Uruchomienie tanich punktów gastronomicznych w sezonie turystycznym
- Uruchomienie szynobusa Hajnówka – Cisówka
- Zainteresowanie inwestorów, aby stworzyć nowe miejsca pracy
- W związku z rozwojem ruchu turystycznego potrzeba przygotowania odpowiednich oznaczeń szlaku spływu kajakowego
- Uporządkowanie terenu przy „Starej Gospodzie”
- Przyspieszenie sfinalizowania przebudowy drogi wojewódzkiej i naprawa dróg gminnych dojazdowych do Narewki
- Zagrożenie miejsc pracy dla kobiet na terenie całej gminy

- Problem bezwizowego ruchu przygranicznego
- Problem pracy dla młodych ludzi, szczególnie z wykształceniem wyższym
- Bezrobocie kobiet
- Niż demograficzny
- Możliwości budżetu gminy
- Starzenie się społeczeństwa i odpływ młodzieży z terenu gminy
- Brak odpowiedniej infrastruktury drogowej (droga wojewódzka, drogi powiatowe, dojazdy do zakładów)
- Brak środków na modernizację i przebudowę stadionu w Narewce
- Bezrobocie
- Infrastruktura drogowa
- Ucieczka młodych ludzi do miast
- Starzenie się społeczeństwa
- Szkody w uprawach powodowane przez zwierzynę leśną
- Starzenie się społeczeństwa
- Odpływ ludzi młodych z Gminy Narewka
- Aktywizacja społeczna i przedsiębiorcza społeczeństwa
- Infrastruktura techniczna – słabe drogi, telekomunikacja, infrastruktura kolejowa
- Ograniczone możliwości rozwoju przedsiębiorczości poprzez nadmierny „proekologizm”
- Niedostateczna informacja turystyczna: foldery, informatory
- Niedostateczny przepływ informacji wśród mieszkańców
- Brak zatrudnienia dla kobiet
- Brak produktu lokalnego

Na tej podstawie wyłoniono główne obszary problemowe w Gminie Narewka:

- Problemy społeczne i demograficzne
- Problemy gospodarcze
- Problemy związane z niedostatecznym poziomem infrastruktury
- Problemy związane z komunikacją społeczną i promocją

Wskazane cztery obszary problemowe zostały następnie, w trakcie warsztatów strategicznych, uszczegółowione w następujący sposób.

Problemy społeczne i demograficzne

- Pogłębiających się niż demograficzny
- Starzenie się społeczeństwa, odpływ młodzieży z terenu gminy
- Bezrobocie wśród kobiet
- Bezrobocie wśród osób młodych
- Brak miejsc przeznaczonych dla osób starszych, niepełnosprawnych i samotnych
- Aktywizacja społeczna i przedsiębiorstwa społeczeństwa

Problemy gospodarcze

- Zła infrastruktura drogowa
- Niedoinwestowana infrastruktura kolejowa
- Bezrobocie, szczególnie wśród kobiet
- Niedostateczna liczba inwestorów, potrzeba poprawy promocji
- Potrzeba właściwego uzbrojenia terenów inwestycyjnych
- Zbyt dużo terenów prawnie chronionych
- Słabe perspektywy rozwoju rolnictwa: niska jakość gleby, szkody łowieckie, afrykański pomór świń
- Potrzeba modernizacji infrastruktury komunalnej, w tym rozbudowa oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniania wody, itd.
- Potrzeba dalszej rozbudowy infrastruktury turystycznej, np. wyciąg nart wodnych, przystanie kajakowe
- Potrzeba powołania spółdzielni socjalnej
- Brak Specjalnej Strefy Ekonomicznej
- Zagrożenie upadkiem istniejących zakładów pracy
- Niezadawalający dostęp do Internetu

- Pomoc „de minimis” dla nowych przedsiębiorców
- Brak funduszy na infrastrukturę sportową
- Potrzeba uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego gminy (terenu możliwe do zainwestowania)
- Brak funduszu tanich kredytów dla przedsiębiorców oraz funduszu poręczeń kredytowych
- Zbyt duży wpływ organizacji ekologicznych na wszelkiego rodzaju inwestycje

Problemy związane z niedostatecznym poziomem infrastruktury
--

- Zła infrastruktura drogowa – droga wojewódzka, powiatowa, gminne, dojazdy do zakładów pracy
- Zły stan infrastruktury kolejowej
- Niedostatek miejsc parkingowych
- Słaba infrastruktura telekomunikacyjna (Internet, zasięg telefonów komórkowych)
- Brak typowych ścieżek rowerowych
- Brak pełnego wykorzystania infrastruktury transgranicznej (fitosanitarnego)
- Potrzeba uzbrojenia terenu pod Suwalską Podstrefę Ekonomiczną
- Brak środków na modernizację i przebudowę stadionu w Narewce

Problemy związane z komunikacją społeczną i promocją

- Niedostateczne wykorzystanie marki „Puszcza Białowieska”
- Brak produktu lokalnego gminy
- Troska o estetyczny wizerunek gminy
- Potrzeba uruchomienia tanich punktów gastronomicznych w sezonie
- Braki w infrastrukturze turystycznej, np. potrzeba odpowiedniego oznaczenia szlaku spływu kajakowego
- Niedostateczna aktywność społeczna i przedsiębiorcza społeczeństwa

- Niedostateczny przepływ informacji wśród mieszkańców
- Niedostateczna promocja i szersza prezentacja organizacji pozarządowych działających na terenie gminy
- Potrzebne uaktywnienie działań organizacji pozarządowych w zakresie integracji społecznej
- Niedostateczna wymiana doświadczeń we współpracy trójsektorowej, np. pomiędzy organizacjami pozarządowymi
- Potrzeba dotarcia do twórców lokalnych różnych specjalności (rękodzieło, rzeźba, malarstwo, tkactwo, twórczość literacka) oraz prezentacja i promocja ich dorobku
- Potrzeba wzmocnienia roli gazety „Nad Narewką” w komunikacji społecznej i promocji twórców lokalnych

Wiedza o problemach istotnych do rozwiązania na terenie gminy jest w następnym kroku w metodyce budowania programu materiałem dla formułowania celów. Warto zaznaczyć, że nie wszystkie problemy i ich rozwiązanie leży w gestii gminy, jako jednostki samorządu terytorialnego. Wiele z nich jest skutkiem ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w kraju.

VII. MISJA, WIZJA - CEL GENERALNY PROGRAMU

Ogólną misję programu można wysnuć z zapisów ustawy o samorządzie gminnym. Artykuł 7 ustawy (Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. O samorządzie gminnym, Dz.U. 01.142.1591) określa zakres działania i zadania gminy.

Art. 7. 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- 1) ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- 2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- 3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- 4) lokalnego transportu zbiorowego,
- 5) ochrony zdrowia,
- 6) pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- 7) gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- 8) edukacji publicznej,
- 9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 10) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- 11) targowisk i hal targowych,
- 12) zieleni gminnej i zadrzewień,
- 13) cmentarzy gminnych,
- 14) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,
- 15) utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,

- 16) polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- 17) wspierania i upowszechniania idei samorządowej,
- 18) promocji gminy,
- 19) współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- 20) współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Ogólną **misję** działania i strategii gminy można wysnuć z zapisów zawartych w przytoczonym artykule ustawy. Zatem celem działania gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, co można rozumieć jako misję zapewnienia jak najlepszych warunków świadczenia usług społecznych. Poza zaspokojeniem potrzeb lokalnej społeczności w sformułowanej misji Gminy Narewka podkreśla się także troskę o interesariuszy zewnętrznych: turystów i partnerów biznesowych. Misja ma następujące brzmienie:

•

**Gmina Narewka regionalną przystanią
turystyczną i handlową**

•

Wizja to stan docelowy, jaki uda się osiągać poprzez realizację misji – jest to więc perspektywa przyszłości. Dla Gminy Narewka wizję określono w następujący sposób:

Narewka Gminą:

- **o wysokiej jakości życia mieszkańców, dumnych ze swej kulturowej przynależności,**
- **przyjazną dla inwestorów,**
- **atrakcyjną dla turystów z kraju i Europy, odpoczywających od zgiełku wielkich miast w Puszczy Białowieskiej i Dolinie Górnej Narwi,**
- **znaną z przygranicznej wymiany handlowej.**

Z określenia misji i wizji wynika cel generalny Programu Rozwoju Gminy Narewka, którym jest:

•

**Poprawa warunków życia mieszkańców
Gminy Narewka poprzez prowadzenie polityki
zrównoważonego rozwoju gminy**

•

Koncepcja zrównoważonego rozwoju uznaje równorzędną wartość społeczeństwa, gospodarki i środowiska naturalnego – nie faworyzuje ani nie degraduje roli żadnego z tych trzech elementów, lecz wytycza kierunki ich zrównoważonego rozwoju. Zakłada się zatem, że gospodarka nie może się rozwijać kosztem ludzi i przyrody, człowiek nie może rozwijać się kosztem gospodarki i przyrody, ale także przyroda nie może być ważniejsza niż człowiek i gospodarka.

Polityka rozwoju lokalnego winna służyć realizacji tej koncepcji. **Polityka rozwoju lokalnego** rozumiana jest jako świadoma i celowa działalność organów samorządu, zmierzająca do systematycznej poprawy konkurencyjności podmiotów gospodarczych i poziomu życia mieszkańców oraz wzrostu potencjału gospodarczego regionów, przyczyniającego się ostatecznie do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

VIII. CELE STRATEGICZNE - OBSZARY PRIORYTETOWE

Cele strategiczne formułuje się w obszarach priorytetowych – to jest tych aspektach życia społecznego i gospodarczego, które mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia stanu rzeczy określonego w celu generalnym programu.

Celem generalnym Programu Rozwoju Gminy Narewka jest:

- **Poprawa warunków życia mieszkańców**
- **Gminy Narewka poprzez prowadzenie polityki**
- **zrównoważonego rozwoju gminy**

Aby ten cel mógł być zrealizowany, należy podjąć działania w następujących obszarach priorytetowych:

Priorytet I
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności Gminy Narewka

Priorytet II
Rozwój funkcji turystycznych na bazie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych oraz dziedzictwa kulturowego

Priorytet III
Zmniejszanie bezrobocia, rozwój przedsiębiorczości oraz wzmacnianie bazy ekonomicznej

Priorytet IV
<ul style="list-style-type: none">• udowa oraz umocnienie wewnętrznych więzi społecznych oraz zewnętrznych kontaktów gospodarczych

Uzasadnienie wyboru obszarów priorytetowych programu

**Priorytet I – Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej
wzmacnianiu konkurencyjności Gminy Narewka**

Gmina Narewka ma duże osiągnięcia w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej i komunalnej, np. kanalizacja, wodociągi, ale w niektórych zakresie, np. jakość dróg – stan infrastruktury jest na niezadowalającym poziomie – zatem podstawową kwestią jest modernizacja i rozbudowa tej infrastruktury. Dobre i nowoczesne rozwiązania drogowe, kanalizacja, dostęp do Internetu oraz wszelkie inne atrybuty nowoczesnej infrastruktury stanowią podstawę wzmocnienia konkurencyjności gminy. Stan infrastruktury technicznej i komunalnej ma znaczenie dla jakości życia w odczuciu jej użytkowników, ale jest także ważnym czynnikiem rozwoju, dynamizującym rozwój przedsiębiorczości, podnoszącym atrakcyjność turystyczną i wpływającym na przykład na decyzje inwestycyjne potencjalnych inwestorów.

-

infrastruktury i komunikacji społecznej.

-

**Priorytet II – Rozwój funkcji turystycznych na bazie walorów przyrodniczych,
krajobrazowych, historycznych oraz dziedzictwa kulturowego**

Zachowanie walorów środowiska przyrodniczego uwarunkowane jest między innymi stanem i rozbudową infrastruktury komunalnej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej: kanalizacji, wodociągów oraz właściwą organizacją gospodarki odpadami. W

Elementem k

nowoczesnej gospodarce w coraz większym zakresie wykorzystuje się odnawialne źródła energii. Działania w zakresie poprawy stanu infrastruktury pozytywnie wpływają na ochronę środowiska. Walory środowiska i krajobrazu mogą być wykorzystane dla dalszego rozwoju turystyki i agroturystyki. W tym zakresie Gmina Narewka dysponuje wielkimi atutami, którymi są przyroda i dziedzictwo kulturowe, rozumiane zarówno jako zabytki kultury materialnej i niematerialnej. Potencjał przyrodniczo-kulturowy gminy oraz lokalne i zewnętrzne uwarunkowania społeczne wskazują szansę na rozwój gospodarczy poprzez rozwój turystyki. Turystyka jest tą formą gospodarowania, która w stosunkowo krótkim czasie może przynieść spodziewane wyniki ekonomiczne i społeczne i jest jednocześnie tą gałęzią gospodarki, która w niewielkim stopniu wchodzi w kolizję z racjami ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego. Rozwój infrastruktury turystycznej z korzyścią wpłynie nie tylko na podniesienie atrakcyjności terenu gminy, ale też poprawę możliwości korzystania z wypoczynku i rekreacji przez samych mieszkańców gminy – co przekłada się na poprawę jakości życia lokalnej społeczności.

•

Priorytet III – Zmniejszanie bezrobocia, rozwój przedsiębiorczości oraz wzmacnianie bazy ekonomicznej

Bardzo ważnym problemem w Gminie Narewka jest niewystarczająca ilość miejsc pracy, która jest podstawową przyczyną utrudniającą poprawę warunków życia lokalnej społeczności i stanowi istotną barierę rozwoju. Dlatego wzmocnienie bazy ekonomicznej gminy i zmniejszanie bezrobocia stanowią podstawowe uwarunkowania osiągnięcia celu strategicznego. Ważne jest także wsparcie lokalnej społeczności w zakresie rozwoju zawodowego, podnoszenia poziomu wiedzy i kwalifikacji, podejmowania inicjatyw przedsiębiorczości, a przy działalności w rolnictwie poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu. Szansą na rozwój gminy jest tworzenie terenów inwestycyjnych, które wyposażone w odpowiednią infrastrukturę pozwolą na lokowanie się nowych przedsiębiorstw. Rozbudowa infrastruktury transportu umożliwi wzmocnienie funkcji logistycznych gminy. Utworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej będzie zachętą dla inwestorów zewnętrznych i wewnętrznych i przyczyni się do osiągnięcia celów gospodarczych i społecznych gminy.

- **Prior**
- ytet IV – Budowa oraz umocnienie wewnętrznych więzi społecznych oraz**
- **zewn**
- ętrznych kontaktów gospodarczych**

Zadaniem samorządu lokalnego jest stymulacja działań społecznych i gospodarczych poprzez tworzenie warunków dla rozwoju różnych sfer życia społecznego i gospodarczego. Warunkiem osiągnięcia sukcesu gospodarczego i społecznego Gminy Narewka jest czynne włączenie się jak najszerszych kręgów jej mieszkańców w działania na rzecz rozwoju lokalnego. Stymulatorem rozwoju jest także współpraca z innymi samorządami oraz prowadzenie współpracy międzynarodowej. Budowa i umacnianie więzi społecznych oraz kontaktów zewnętrznych wymaga stosowania sprawnego systemu komunikacji i promocji, w tym z wykorzystaniem narzędzi informatycznych.

- Cel generalny programu osiągnięty zostanie poprzez realizację celów strategicznych, wynikających z obranych obszarów priorytetowych. Dla Programu Rozwoju Gminy Narewka, w perspektywie lat 2015 – 2020 wyznaczono następujące cele strategiczne:

Cel 1: Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury społecznej

Cel 2: Modernizacja i rozbudowa układu transportowego

Cel 3: Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska

Cel 4: Rozwój turystyki, agroturystyki i rekreacji

Cel 5: Zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego

Cel 6: Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Cel 7: Promocja inicjatyw lokalnych oraz promocja gminy

Cel 8: Rozwój współpracy regionalnej i międzynarodowej

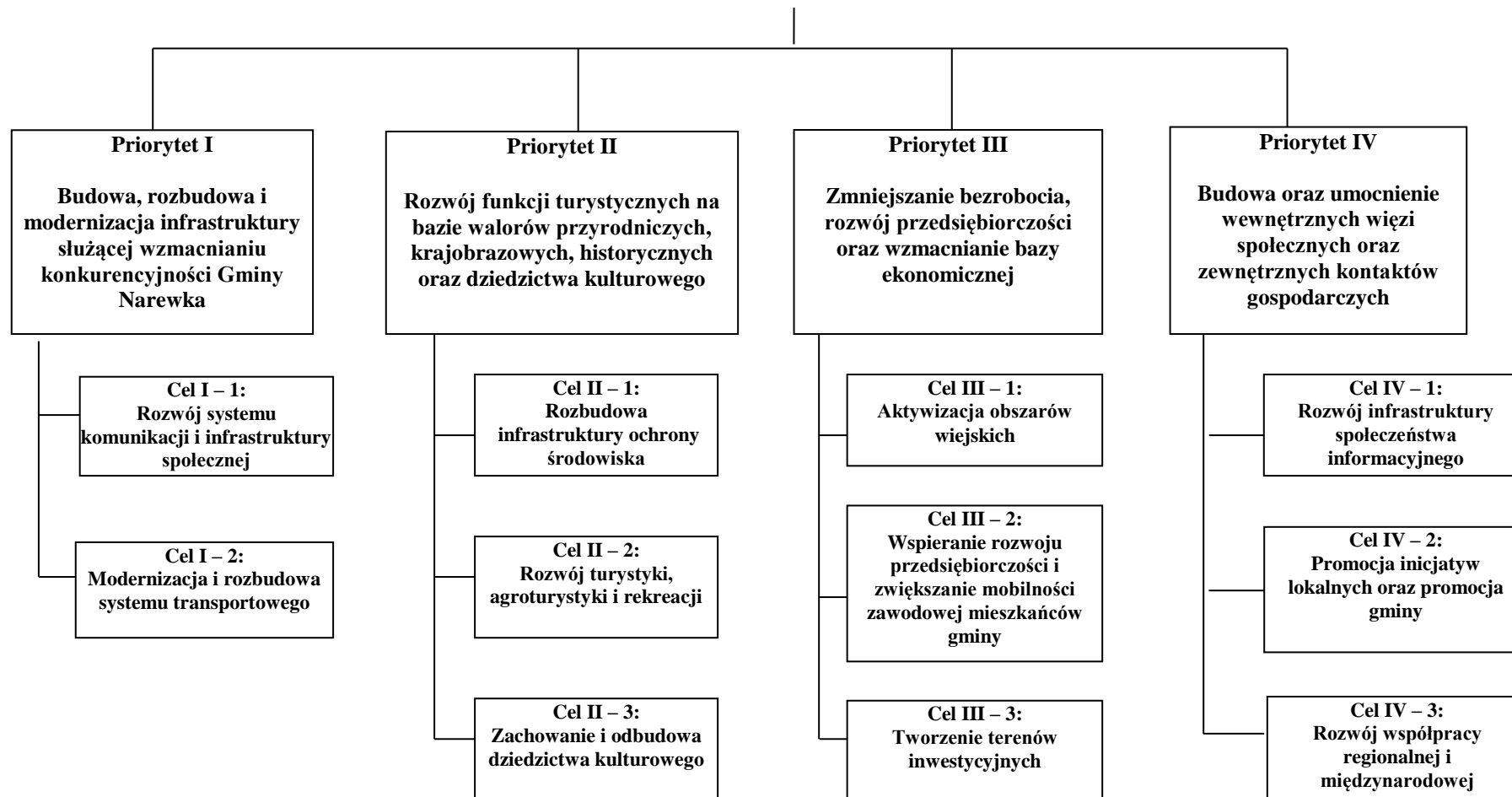
Cel 9: Aktywizacja obszarów wiejskich

Cel 10: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i zwiększanie mobilności zawodowej mieszkańców gminy

Cel 11: Tworzenie terenów inwestycyjnych

-
- Następnie cele strategiczne przyporządkowano do poszczególnych priorytetów Programu Rozwoju Gminy. Powiązanie poszczególnych celów z priorytetami zobrazowane jest na schemacie:

PROGRAM ROZWOJU GMINY NAREWKA NA LATA 2015 – 2020



Schemat obrazujący obszary priorytetowe i ich cele zawarte w Programie Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 - 2020

IX. CELE OPERACYJNE - KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cele operacyjne stanowią uszczegółowienie celów strategicznych i są podstawą dla określenia kierunków działań, co przekłada się w dalszym etapie planowania na wyznaczenie szczegółowych zadań do realizacji. W ten sposób kierunki działań stanowią podstawę i uzasadnienie, między innymi do umieszczania konkretnych zadań w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym.

Poniżej, dla poszczególnych celów strategicznych, w ramach priorytetów programu, wyznaczania się następujące cele operacyjne – kierunki działań:

Priorytet I

Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności Gminy Narewka

Cel I - 1: Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury społecznej
--

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej: np. poprawa stanu bazy oświatowej, kulturalnej, sportowej
- Modernizacja terenów rekreacyjnych
- Rozwój kultury, oświaty, edukacji i sportu

Cel I - 2: Modernizacja i rozbudowa układu transportowego
--

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Rozbudowa systemu dróg
- Poprawa jakości dróg na wybranych odcinkach
- Wzmocnienie i przebudowa nawierzchni sieci dróg
- Stworzenie dodatkowych miejsc parkingowych
- Remont i budowa chodników
- Modernizacja oświetlenia ulicznego
- Rewitalizacja linii kolejowej normalnej i szerokotorowej

Priorytet II

Rozwój funkcji turystycznych na bazie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych oraz dziedzictwa kulturowego

Cel II - 1: Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska
--

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej: kanalizacyjnej i oczyszczania ścieków
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej
- Poprawa jakości wody
- Zmniejszenie ilości wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń pyłowych i gazowych
- Rozbudowa infrastruktury odnawialnych źródeł energii
- Wspieranie systemów informacyjnych ochrony środowiska, leśnictwa oraz monitoringu

Cel II - 2: Rozwój turystyki, agroturystyki i rekreacji
--

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Podniesienie konkurencyjności produktów turystycznych
- Podniesienie konkurencyjności oferty kulturalnej
- Budowa systemu informacji turystycznej i kulturalnej
- Wykorzystanie potencjału turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego
- Zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych
- Inwestycje materialne w sektorze turystyki: budowa, rozbudowa, adaptacja i modernizacja obiektów turystycznych
- Aktywna promocja gminy
- Prowadzenie działań edukacyjnych związanych ze świadczeniem usług turystycznych

Cel II - 3: Zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego
--

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Modernizacja i adaptacja obiektów kultury, zwłaszcza obiektów znajdujących się w rejestrach zabytków
- Wspomaganie inicjatyw w zakresie renowacji, rekonstrukcji oraz promocji miejsc pamięci narodowej
- Inwentaryzacja wszelkiego typu źródeł: historycznych, bibliograficznych, fotograficznych, itp., należących do dziedzictwa kulturowego Gminy Narewka
- Podwyższanie poziomu wiedzy na temat kultury i spuścizny kulturowej Gminy Narewka, co przyczyni się integracji lokalnej społeczności
- Upowszechnianie lokalnych tradycji architektonicznych, kulturowych oraz rękodzieła ludowego
- Podniesienie atrakcyjności Gminy poprzez eksponowanie dziedzictwa kulturowego
- Podjęcie działań w zakresie przystosowania obiektów dziedzictwa kulturowego do potrzeb turystyki

Priorytet III

**Zmniejszanie bezrobocia, rozwój przedsiębiorczości
oraz wzmacnianie bazy ekonomicznej**

Cel III - 1: Aktywizacja obszarów wiejskich
--

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i inwestorów zewnętrznych
- Podniesienie poziomu wykształcenia, w szczególności mieszkańców obszarów wiejskich
- Zmniejszanie liczby zatrudnionych bezpośrednio w rolnictwie
- Ograniczanie ukrytego bezrobocia

Cel III - 2: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i zwiększanie

mobilności zawodowej mieszkańców gminy

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Zwiększanie skłonności do podejmowania ryzyka działalności gospodarczej przez członków lokalnej społeczności, w szczególności wychodzących z rolnictwa
- Zwiększenie liczby przedsiębiorstw powstających poza sektorami tradycyjnymi
- Tworzenie warunków dla rozwoju i wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw sektora turystycznego, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw
- Dostosowanie zasobów wiedzy mieszkańców do wymogów rynku pracy
- Podwyższenie umiejętności zawodowych związanych z przyszłym profilem gospodarczym Gminy Narewka i Podlasia
- Zmiana kwalifikacji zawodowych mieszkańców, w szczególności na obszarach wiejskich
- Wyposażenie w umiejętności umożliwiające ponowne zatrudnienie i wykonywanie nowych zawodów osób zagrożonych bezrobociem i zmuszonych do zmiany profilu zatrudnienia w wyniku procesów restrukturyzacyjnych
- Zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania
- Zapewnienie powszechnej dostępności do usług doradztwa zawodowego dla osób zmuszonych do reorientacji zawodowej
- Uruchomienie punktu informacyjnego o możliwościach prowadzenia działalności gospodarczej
- Powołanie i promowanie podmiotu społecznego (np. spółdzielnia socjalna)

Cel III - 3: Tworzenie terenów inwestycyjnych
--

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Utworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej
- Kreowanie możliwości inwestycyjnych
- Poprawa zagospodarowania przestrzennego gminy
- Poprawa stanu infrastruktury (budowa i rozbudowa) dla realizacji funkcji gospodarczych
- Uzbrojenie techniczne terenów inwestycyjnych
- Budowa systemu informacji i promocji gospodarczej o gminie

Priorytet IV

Budowa oraz umocnienie wewnętrznych więzi społecznych oraz zewnętrznych kontaktów gospodarczych

Cel IV - 1: Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Budowa sieci infrastruktury informacyjnej na obszarze Gminy Narewka
- Upowszechnianie stosowania technik społeczeństwa informacyjnego w pracy instytucji publicznych i administracji samorządowej
- Wzrost wykorzystania szerokopasmowego Internetu wśród mieszkańców
- Rozwój usług publicznych spełniających specyficzne potrzeby obywateli

Cel IV - 2: Promocja inicjatyw lokalnych oraz promocja gminy

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Opracowanie i wdrażanie programu promocji gminy
- Inicjowanie i prowadzenie współpracy trójsektorowej
- Utworzenie marki produktu lokalnego

Cel IV - 3: Rozwój współpracy regionalnej i międzynarodowej
--

Cele operacyjne – kierunki działań:

- Prowadzenie współpracy z lokalnymi jednostkami samorządu terytorialnego
- Współpraca międzyregionalna obejmująca wymianę informacji i doświadczeń w zakresie rozwoju regionalnego i przestrzennego oraz działań mających na celu zwiększenie spójności społeczno-gospodarczej
- Wsparcie współpracy międzynarodowej w zakresie przedsięwzięć kulturalno-oświatowych oraz planowania przestrzennego infrastruktury transeuropejskiej, łączności, energetyki oraz ochrony środowiska

Wypełnianie celów operacyjnych wymaga podjęcia szeregu zadań o charakterze przedsięwzięć inwestycyjnych, organizacyjnych oraz projektów społecznych. Wieloletni Plan Inwestycyjny zawarty w rozdziale XIII prezentuje zadania inwestycyjne zaplanowane do realizacji w okresie 2015 – 2020.

X. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI

Podstawowy cel Programu Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015-2020 to osiągnięcie stanu określonego w wizji oraz realizacja misji. Dla Gminy Narewka wizję określono w następujący sposób:

„Narewka Gminą:

- o wysokiej jakości życia mieszkańców, dumnych ze swej kulturowej przynależności,
- przyjazną dla inwestorów,
- atrakcyjną dla turystów z kraju i Europy, odpoczywających od zgiełku wielkich miast w Puszczy Białowieskiej i Dolinie Górnej Narwi,
- znaną z przygranicznej wymiany handlowej”.

Wizja jest sposobem zobrazowania stanu regionu w przyszłości i jest formą przekazu, mająca ukazać aspiracje mieszkańców.

Gmina dąży do realizacji misji, którą jest: „Gmina Narewka regionalną przystanią turystyczną i handlową”. Natomiast cel generalny Programu Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015-2020 ma brzmienie: „Poprawa warunków życia mieszkańców Gminy Narewka poprzez prowadzenie polityki zrównoważonego rozwoju gminy”.

Wskazana misja, wizja oraz cel generalny Programu są spójne z nadrzędnymi dokumentami strategicznymi. Analizę tej spójności przeprowadzono w odniesieniu do strategii i programów regionalnych.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020

Wizja rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2023 w syntetyczny sposób określa województwo jako:

- zielone
- otwarte
- dostępne
- przedsiębiorcze.

Priorytety i cele Programu Rozwoju Gminy Narewka są spójne z założeniami określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020. W strategii tej sformułowano trzy cele strategiczne oraz dwa cele horyzontalne.

Cel strategiczny 1: Konkurencyjna gospodarka

Cel strategiczny 2: Powiązania krajowe i międzynarodowe

Cel strategiczny 3: Jakość życia

Cel horyzontalny: Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawą harmonii aktywności człowieka i przyrody

Cel horyzontalny: Infrastruktura techniczna i teleinformatyczna otwierająca region dla inwestorów, mieszkańców, sąsiadów i turystów.

Logika powiązania celów strategicznych i operacyjnych jest następująca: Przyjęte cele horyzontalne z jednej strony warunkują, z drugiej zaś wspierają możliwości skutecznego osiągnięcia celów strategicznych. Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze Województwa Podlaskiego stanowi nie tyle samoistny cel rozwojowy, co wzmacnia naturalną przewagę województwa postrzeganego jako posiadające doskonale zachowane środowisko naturalne. Konieczna dbałość o utrzymanie wysokiej jakości środowiska jest w układzie celów traktowana jako ważny czynnik zwiększający możliwość wzrostu konkurencyjnej gospodarki – szczególnie jej „zielonych” sektorów. Wizerunek regionu o unikalnym środowisku jest czynnikiem sprzyjającym rozwojowi powiązań zewnętrznych, poprzez przyciąganie inwestorów zainteresowanych szybko rozwijającą się zieloną gospodarką i jako element promujący na zewnętrznych rynkach regionalne marki. Utrzymanie dobrej jakości środowiska to także kluczowa determinanta wysokiej jakości życia mieszkańców regionu.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Polska Wschodnia to obszar obejmujący 5 województw: Lubelskie, Podkarpackie, Podlaskie, Świętokrzyskie oraz Warmińsko-Mazurskie. Będąc zwartym obszarem o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego w Polsce i jednym z najsłabszych w Unii Europejskiej, makroregion jest obszarem szczególnego zainteresowania polityki regionalnej i pozostaje beneficjentem instrumentów zorientowanych na najbardziej słabe regiony Unii Europejskiej. Strategia ta definiuje potrzebę podejmowania działań na rzecz Polski Wschodniej w trzech głównych obszarach:

- 1) podnoszenia poziomu innowacyjności makroregionalnej gospodarki w oparciu o specjalizacje ponadregionalne, przy jednoczesnym wzmacnianiu potencjału sektora nauki i badań,
- 2) aktywizacji zasobów pracy i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- 3) budowania powiązań transportowych i nowoczesnej infrastruktury elektroenergetycznej.

Program Rozwoju Gminy Narewka w obrębie swoich celów strategicznych przewiduje działania w zakresie niskoemisyjności, wspieranie zrównoważonego transportu, wspieranie efektywności energetycznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, w związku z tym wpisuje się w założenia Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Hajnowskiego na lata 2015-2020

Wizja i misja rozwoju Powiatu Hajnowskiego zostały określone w następujący sposób:

Wizja: „Powiat Hajnowski innowacyjnym obszarem opartym na zrównoważonym gospodarowaniu usługami środowiska regionu Puszczy Białowieskiej na rzecz wzrostu zatrudnienia i rozwoju przedsiębiorczości”.

Misja: „Powiat Hajnowski kreatorem zrównoważonej gospodarki opartej na wiedzy, zaspokajającej potrzeby i poprawiającej jakość życia mieszkańców oraz zachowującej wartości przyrodnicze i kulturowe”.

Strategia opiera się na 14 celach strategicznych zagregowanych w obrębie pięciu obszarów rozwojowych:

- obszar przyrodniczy
- obszar społeczny
- obszar gospodarczy
- obszar instytucjonalny
- obszar przestrzenny

Struktura celów strategicznych jest następująca:

Obszar przyrodniczy:

Cel strategiczny 1.1. – Zachowanie wysokiej jakości zasobów przyrodniczych powiatu

Cel strategiczny 1.2. – Wykorzystanie potencjału naukowo-przyrodniczego na rzecz zrównoważonego rozwoju

Obszar społeczny:

Cel strategiczny 2.1. – Rozwój kapitału ludzkiego

Cel strategiczny 2.2. – Rozwój kapitału społecznego

Cel strategiczny 2.3. – Rozwój infrastruktury społecznej na rzecz poprawy jakości życia

Obszar gospodarczy:

Cel strategiczny 3.1. – Poprawa klimatu dla biznesu

Cel strategiczny 3.2. – Wzmocnienie i efektywne wykorzystanie potencjału marki regionu Puszczy Białowieskiej

Cel strategiczny 3.3. – Zwiększenie atrakcyjności turystycznej z uwzględnieniem dywersyfikacji ruchu turystycznego

Obszar instytucjonalny:

Cel strategiczny 4.1. – Realizacja zasad dobrego rządzenia dla kreowania zrównoważonego rozwoju

Cel strategiczny 4.2. – Rozwój i wzmocnienie organizacji pozarządowych na terenie powiatu hajnowskiego

Cel strategiczny 4.3. – Rozwój współpracy transgranicznej

Obszar przestrzenny:

Cel strategiczny 5.1. – Poprawa ładu przestrzennego

Cel strategiczny 5.2. – Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu

Cel strategiczny 5.3. – Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako niezbędny element rozwoju powiatu hajnowskiego

Największy stopień spójności celów Programu Rozwoju Gminy Narewka z celami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Hajnowskiego ma miejsce w obszarze przyrodniczym i gospodarczym.

XI. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

Najbardziej znanym i powszechnie stosowanym przez samorządy mechanizmem weryfikacji postępów wdrażania planów jest ich monitoring. Istota monitoringu polega na prowadzeniu stałych obserwacji i dokonywaniu systematycznych pomiarów przebiegu realizacji celów programu. Ponieważ **Program Rozwoju Gminy Narewka 2015 – 2020** jest zarówno narzędziem planowania, jak i wspomaganiem rozwoju Gminy, stosownie do tych dwóch funkcji Programu, zasadnym wydaje się wyróżnienie dwóch płaszczyzn jego obserwacji i oceny.

Pierwszą płaszczyzną monitoringu jest obserwacja Programu jako dokumentu planowania działań wspomagających rozwój z całą logiką uzasadnienia tych działań. W płaszczyźnie tej obserwację należy prowadzić w trzech sferach:

- w sferze zmieniającej się diagnozowanej rzeczywistości,
- w sferze identyfikacji problemów,
- w sferze planowania rozwoju lokalnego.

Wymienione trzy sfery obserwacji dotyczą w istocie stopnia spójności z rzeczywistością i stopnia spójności z tymi uwarunkowaniami zewnętrznymi, którymi są osiągnięcia cywilizacyjne. Przyływ informacji o tych osiągnięciach wywołuje potrzebę ich adaptacji na terenie Gminy. Obserwacja **Programu Rozwoju Gminy Narewka 2015 – 2020** jako dokumentu planowania działań wspomagających rozwój Gminy Narewka winna być przeprowadzana, co najmniej raz na rok. Zmienność uwarunkowań wpływających na potrzeby korygowania Programu i względy organizacyjne służb planowania strategicznego mogą w przyszłości pokazać, jakie cykle czasu należy przyjąć.

Drugą płaszczyzną monitoringu jest obserwacja i ocena wdrażania zadań lub programów operacyjnych w życie, w tym obserwacja realizacji zadań w sferze materialnej, głównie inwestycyjnej, jak i obserwacja wdrażania przedsięwzięć organizacyjnych. Niezwykle korzystną sytuacją dla monitoringu jest sytuacja, gdy Program posiada zorganizowany podmiot koordynujący prace nad jego wdrażaniem, informujący wszystkich partnerów o najbliższych zamierzeniach rozwojowych i przyjmujący od nich wszelkie inicjatywy w tym zakresie.

Z planowaniem strategicznym nierozzerwalnie winien być związany system pomiaru efektów w formie **wskaźników** obrazujących miarę postępu i skuteczności wdrażania celów zawartych w programie.

W metodologii planowania strategicznego stosuje się najczęściej wskaźniki na poziomie:

- produktu,
- rezultatu,
- oddziaływania.

Produkt to bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia, mierzony konkretnymi wielkościami. Produkt jest wynikiem interwencji w stan aktualny.

Rezultat to bezpośredni wpływ zrealizowanego produktu na otoczenie społeczno-ekonomiczne, uzyskany natychmiast po zakończeniu danego projektu. Rezultaty to bezpośrednie, natychmiastowe efekty zrealizowanego projektu. Dostarczają one informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia projektu u beneficjentów pomocy, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.

Oddziaływanie to długofalowe konsekwencje zrealizowanego produktu, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów, a także pośrednie konsekwencje dla innych adresatów, którzy skorzystali w wyniku realizacji projektu.

•

Pomiar efektów wdrażania programu mierzony będzie poprzez zestaw **wskaźników** obrazujących miarę postępu i skuteczności realizacji celów zawartych w programie.

•

•

1: Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury społecznej	Cel I -
--	----------------

•

Wskaźniki:

- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów oświaty
- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów kultury
- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów sportowych
- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów rekreacyjnych

- liczba wybudowanych / zmodernizowanych obiektów usług społecznych i administracyjnych
- liczba imprez kulturalnych / edukacyjnych / sportowych
-

<ul style="list-style-type: none">• Cel I - 2: Modernizacja i rozbudowa układu transportowego
--

Wskaźniki:

- liczba km nowych dróg
- liczba km zmodernizowanych dróg
- liczba km wyremontowanych chodników
- liczba km wybudowanych chodników
- liczba km odcinków zmodernizowanego lub wybudowanego oświetlenia ulicznego
- liczba wybudowanych/ zmodernizowanych elementów infrastruktury drogowej
- liczba km zrewitalizowanych linii kolejowych
-
-

<ul style="list-style-type: none">• Cel II - 1: Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska
--

Wskaźniki:

- liczba km sieci kanalizacyjnej
- liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej
- liczba m³ oczyszczonych ścieków komunalnych
- liczba km wodociągów
- liczba zmodernizowanych ujęć wody
- liczba przydomowych oczyszczalni ścieków
- liczba instalacji OZE

<ul style="list-style-type: none">• Cel II - 2: Rozwój turystyki, agroturystyki i rekreacji
--

Wskaźniki:

- liczba obiektów bazy turystycznej

- liczba zbudowanych/ rozbudowanych/ zaadaptowanych/ zmodernizowanych obiektów turystycznych
- liczba podmiotów świadczących usługi turystyczne
- liczba elementów systemu informacji turystycznej i kulturalnej
- liczba opracowań na potrzeby informacji turystycznej

<ul style="list-style-type: none">• Cel II - 3: Zachowanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego
--

Wskaźniki:

- liczba wyremontowanych obiektów
- liczba zrealizowanych projektów dotyczących inwentaryzacji źródeł: historycznych, bibliograficznych, fotograficznych, itp., należących do dziedzictwa kulturowego Gminy Narewka
- liczba imprez dotyczących podwyższania poziomu wiedzy na temat kultury i spuścizny kulturowej Gminy Narewka
- liczba wydawnictw (np. foldery)/ stron internetowych i innych form upowszechniania informacji o kulturze Gminy Narewka

<ul style="list-style-type: none">• Cel III - 1: Aktywizacja obszarów wiejskich
--

Wskaźniki:

- liczba nowopowstałych małych i średnich przedsiębiorstw
- liczba zatrudnionych bezpośrednio w rolnictwie
- liczba szkoleń dla rolników
- liczba turystów (korzystających z usług agroturystyki)
- liczba ofert inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów

<ul style="list-style-type: none">• Cel III - 2: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i zwiększanie mobilności
--

- | |
|--|
| <ul style="list-style-type: none">• zawodowej mieszkańców gminy |
|--|

Wskaźniki:

- liczba podmiotów gospodarczych
- liczba nowopowstałych małych i średnich przedsiębiorstw
- liczba szkoleń/ warsztatów/ prelekcji dostosowujących zasoby wiedzy mieszkańców do wymogów rynku pracy
- wskaźnik poziomu wykształcenia mieszkańców
- liczba przekwalifikowań zawodowych mieszkańców
- liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego
- liczba rolników podejmujących działalność gospodarczą

<ul style="list-style-type: none">• Cel III - 3: Tworzenie terenów inwestycyjnych
--

Wskaźniki:

- liczba ofert inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów
- powierzchnia i wskaźniki uzbrojenia terenów inwestycyjnych
- liczba katalogów/ folderów (innych form) informacji gospodarczej i gminie
-

<ul style="list-style-type: none">• Cel IV - 1: Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

•

Wskaźniki:

- liczba projektów z zakresu infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
- liczba projektów z zakresu upowszechniania polityki społeczeństwa informacyjnego
- liczba km sieci światłowodowej

<ul style="list-style-type: none">• Cel IV - 2: Promocja inicjatyw lokalnych oraz promocja gminy

•

Wskaźniki:

- liczba projektów z zakresu promocji
- liczba imprez/ przedsięwzięć lokalnych
- liczba przedsięwzięć z zakresu promocji

<ul style="list-style-type: none">• Cel IV - 3: Rozwój współpracy regionalnej i międzynarodowej
--

-

Wskaźniki:

- liczba projektów z zakresu współpracy lokalnej, regionalnej i międzynarodowej
- liczba przedsięwzięć z zakresu współpracy lokalnej, regionalnej i międzynarodowej
- liczba zawiązanych partnerstw dla realizacji projektów

Realizacja Programu Rozwoju Gminy Narewka uzależniona jest od możliwości finansowych gminy oraz od wysokości uzyskanych środków, zarówno krajowych jak i strukturalnych.

W celu efektywnego wdrażania Programu konieczna będzie koordynacja działań na poziomie gminy. Rolę koordynatora pełnił będzie powołany komitet sterujący – zespół zadaniowy – do zadań którego należało będzie:

- opiniowanie zmian i uzupełnień Programu,
- zapewnienie zgodności realizacji Programu z obowiązującymi przepisami (w zakresie zamówień publicznych, ochrony środowiska, ochrony dóbr dziedzictwa kulturowego),
- promocja Programu,
- sporządzanie materiałów informacyjnych na temat wdrażania Programu,
- sporządzanie informacji o nieprawidłowościach w realizacji Programu,
- monitorowanie działań związanych z realizacją Programu.

Instytucją wdrażającą Program Rozwoju Gminy Narewka jest Urząd Gminy, na którym spoczywa obowiązek:

- opracowania i składania wniosków o dotacje,
- kontroli formalnej składanych wniosków i ich zgodności z obowiązującymi procedurami,
- zapewnienie informacji o finansowaniu projektów.

Ocena Programu

Monitoring Programu Rozwoju Gminy Narewka polegał będzie na kontroli przebiegu realizacji projektów i zadań, prowadzących do osiągnięcia celów operacyjnych oraz celów strategicznych. Ocena stopnia realizacji Programu służyła będzie przede wszystkim do oszacowania uzyskanych efektów z realizacji poszczególnych projektów. Oceniając projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej przyjmuje się następujące typy ocen:

- ex – ante – przed realizacją projektu,
- mid – term – w połowie realizacji projektu,
- ex – post – na zakończenie projektu,
- on – going – na bieżąco.

Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi

Czynnikiem decydującym o realizacji Programu jest współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi. Drugim istotnym czynnikiem w rozwoju gminy jest komunikacja władz samorządowych z mieszkańcami gminy. Współpraca międzysektorowa miała miejsce na etapie opracowania programu i będzie dalej prowadzona w odniesieniu do podejmowanych zadań inwestycyjnych i o charakterze nieinwestycyjnym.

Aktualizacja Programu

Program Rozwoju Gminy Narewka jest dokumentem otwartym i podlegał będzie aktualizacji w miarę potrzeb lokalnych. Podstawą do aktualizacji programu będzie:

- analiza postępu w realizacji zadań podjętych w programie,
- zmiany w lokalnej sytuacji społeczno-gospodarczej, np. nowe, pojawiające się problemy i uwarunkowania,
- zmiany w otoczeniu zewnętrznym, będące np. źródłem szans rozwojowych.

Promocja Programu

Instytucją odpowiedzialną za promocję Programu Rozwoju Gminy Narewka jest Urząd Gminy w Narewce. Celem działań związanych z promocją Programu jest dotarcie do największej liczby beneficjentów działań objętych Programem. W ramach promocji Programu podejmowane zostaną m.in. działania:

- Ogłoszenie Programu na stronie internetowej gminy,
- Materiały informacyjne dla beneficjentów zainteresowanych wybranym projektem,
- Spotkania z potencjalnymi partnerami w realizacji projektów,
- Publikacja w prasie lokalnej.

Wdrażanie Programu na poziomie operacyjnym

Za wdrażanie programu na poziomie operacyjnym odpowiedzialny będzie Urząd Gminy w Narewce, którego zadaniem będzie organizowanie i przeprowadzanie odpowiednich działań. Niektóre zadania zapisane w Programie są w gestii innych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców. Wśród działań najściślej związanych z realizacją projektów wynikających ze Programu Rozwoju wskazać należy:

Sprawy techniczno-inwestycyjne, w tym między innymi:

- prowadzenie procedur przetargowych dotyczących zamówień publicznych,
- obsługa procesów inwestycyjnych gminy,
- utrzymywanie bądź nadzór techniczny nad obiektami użyteczności publicznej, terenami zieleni, drogami publicznymi, itp.,
- zarządzanie mieniem komunalnym oraz racjonalne gospodarowanie zasobem nieruchomości gminnych, w tym pozyskiwanie gruntów pod inwestycje,
- zarządzanie zagospodarowaniem przestrzennym,
- zarządzanie ochroną środowiska.

Sprawy finansowo-księgowe, w tym między innymi:

- obsługa finansowa budżetu, w tym prowadzeniem rozliczeń inwestycji gminnych,
- podejmowanie działań w celu pozyskania środków spoza budżetu gminy na realizację zadań własnych,
- współdziałanie w pracach komisji przetargowej.

Sprawy związane z promocją gminy, kontaktami z mediami, turystyką, itd., w tym między innymi:

- promocja gminy,
- współpraca zagraniczna,
- nadzorowanie i współuczestniczenie w działaniach z zakresu turystyki, kultury, rekreacji i kultury.

System wdrażania na poziomie Urzędu Gminy obejmować będzie następujące działania:

- przygotowanie dokumentacji zadań objętych Strategią, występowanie z wnioskami o dofinansowanie,
- przeprowadzenie procedur wyboru wykonawców zadań, kontraktowanie,

- monitorowanie przebiegu prac w ramach poszczególnych projektów,
- raportowanie kwartalne i roczne,
- przygotowanie propozycji dotyczących korekt w zakresie poszczególnych zadań,
- prowadzenie rozliczeń finansowych,
- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych.

Za poszczególne zakresy zadań odpowiadają osoby – pracownicy Urzędu Gminy, zgodnie ze swoją właściwością i zakresem odpowiedzialności. Oprócz pracowników Urzędu Gminy we wdrażaniu Programu uczestniczyć będą jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje.

Warunkiem niezbędnym dla wdrożenia programu jest również uwzględnianie wydatków z nim związanych w kolejnych budżetach na lata 2015 – 2020. Za ten element odpowiada Rada Gminy. Dlatego też Wójt Gminy przedkładając Radzie projekty budżetów winien przetransponować do nich założenia finansowe zawarte w Programie Rozwoju przewidziane w nim na dany rok.

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację Programu Rozwoju będzie pełnił Wójt Gminy Narewka. Zakres zadań Instytucji Zarządzającej obejmuje między innymi:

- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Programu,
- zapewnienie zgodności realizacji Programu z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu,
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Programu,
- przygotowanie rocznych raportów nt. wdrażania Programu, zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach,
- dokonanie oceny ex-post po zakończeniu realizacji Programu.

W celu sprawnego i efektywnego działania Programu Rozwoju istnieje potrzeba ciągłego monitorowania rzeczowych projektów wchodzących w zakres Programu oraz wydatków na ich realizację. Wójt Gminy odpowiada za proces monitorowania i raportowania wraz z podlegającym mu aparatem wykonawczym w postaci Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy.

Program Rozwoju zostanie poddany ocenie po zakończeniu okresu objętego procesem planowania. Oceny dokonają pracownicy Urzędu Gminy i jednostki organizacyjne gminy.

Raport z tej oceny zostaje przedstawiony Wójtowi Gminy, który następnie przedłoży ją Przewodniczącemu Rady Gminy.

XII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja przewidzianych w Programie Rozwoju Gminy Narewka projektów inwestycyjnych oraz zadań o charakterze nieinwestycyjnym wymaga zazwyczaj wydatkowania znacznych środków finansowych. W obecnej sytuacji ekonomiczno-prawnej główne źródła finansowania rozwoju lokalnego stanowią:

- Budżet jednostek samorządu terytorialnego: gmin, powiatów, województw,
- Budżet państwa: dotacje celowe, środki z rezerw celowych poszczególnych ministerstw,
- Środki funduszy celowych, np. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Środki z Funduszy Strukturalnych, Funduszu Spójności oraz Inicjatyw Wspólnotowych Unii Europejskiej,
- Środki unijnej polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich,
- Fundusze norweskie i szwajcarskie,
- Środki w budżetu państwa, w tym w ramach kontraktów wojewódzkich,
- Fundusze prywatne oraz fundusze organizacji pozarządowych.
-

- Przewiduje się, podstawowym źródłem środków z formie dotacji dla Gminy Narewka będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

- W Regionalnym Programie Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 zamieszczone są następujące osie priorytetowe:

- Oś 1. Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu
- Oś 2. Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa
- Oś 3. Kompetencje i kwalifikacje
- Oś 4. Poprawa dostępności komunikacyjnej
- Oś 5. Gospodarka niskoemisyjna
- Oś 6. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami
- Oś 7. Poprawa spójności społecznej
- Oś 8. Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej

- Oś. 9. Rozwój lokalny
-

Celem głównym Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2014 – 2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Program realizuje sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020, a mianowicie:

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Kolejną grupą programów, z których mogą być pozyskiwane dotacje są krajowe programy operacyjne na lata 2014-2020, finansowane z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój
- Program Operacyjny Polska Wschodnia

Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś-Ukraina 2014-2020 zakłada wsparcie w ramach czterech głównych celów tematycznych:

- promocja kultury lokalnej i ochrona dziedzictwa historycznego,
- poprawa dostępności regionów przygranicznych,
- wspólne wyzwania w dziedzinie bezpieczeństwa,
- promocja zarządzania granicami i ochrona granic.

Projekty o charakterze inwestycyjnym wymagają zazwyczaj współfinansowania z budżetu samorządu terytorialnego, ubiegającego się o dotacje. Analiza budżetu Gminy Narewka, z której wynikają możliwości finansowe gminy zawarta jest z rozdziale XIII – Wieloletni Plan Inwestycyjny. Należy jednak podkreślić, że w Programie Rozwoju Gminy Narewka zakłada się aktywność w pozyskiwaniu dotacji także innych podmiotów ściągających środki do gminy: innych instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz rolników.

XIII. KONSULTACJE SPOŁECZNE

Planowanie strategiczne rozwoju Gminy Narewka prowadzone jest systematycznie od kilkunastu lat. Wyrazem tego rodzaju polityki podjętej przez gminę są wypracowane i wdrażane dokumenty strategiczne, jak:

- Strategia Rozwoju Gminy Narewka 2007-2015
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego, opracowane dla 28 miejscowości w gminie
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Przestrzennego Zagospodarowania Gminy Narewka (w opracowaniu)
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Narewka
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Narewka
- Program Rozwiązywania Problemów Społecznych

Zatem niniejszy Program Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 – 2020 jest kontynuacją wcześniej podjętych działań planistycznych.

Nieodłącznym elementem zastosowanej metodologii przy opracowania obecnego Programu Rozwoju jest partycypacja społeczna na etapie budowania programu, a następnie na etapie jego wdrażania. Proces uspołecznienia prac nad programem miał formę konsultacji społecznych, polegających na przeprowadzeniu warsztatów problemowych, w których uczestniczyli przedstawiciele Urzędu Gminy, Rady Gminy oraz różnych grup społecznych, zawodowych oraz przedstawiciele poszczególnych miejscowości gminy (sołtysi). Załącznik 2 zawiera listę uczestników warsztatów nad Programem Rozwoju Gminy Narewka, które odbyły się w Narewce w dniach 17 marca, 3 kwietnia oraz 10 i 23 czerwca 2015.

W trakcie warsztatów sporządzono analizę SWOT, wynikającą z obecnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy, analizę problemów oraz dokonano sformułowania misji i celów strategicznych oraz operacyjnych. Przedyskutowano priorytety rozwoju oraz najważniejsze zadania inwestycyjne, będące podstawą skonstruowania Wieloletniego Planu Inwestycyjnego.

Wersja robocza niniejszego Programu Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 – 2020 została poddana konsultacjom społecznym oraz ocenie przez poszczególne komisje Rady Gminy.

Proces partycypacji społecznej w odniesieniu do Programu Rozwoju Gminy Narewka na lata 2015 – 2020 dotyczy dwóch etapów:

- opracowania programu,
- wdrażania programu.

Skuteczne wdrażanie Programu Rozwoju zależy nie tylko od aktywnej pracy Urzędu Gminy – i przeprowadzania projektów infrastrukturalnych, ale wymaga włączenia się szerokich kręgów społecznych do tego procesu. W szczególności ma to odniesienie do osiągnięcia celów „miękkich” programu, dotyczących np. rozwoju kultury, edukacji, przedsiębiorczości, turystyki. Modelowym rozwiązaniem w tym zakresie jest podjęcie współpracy „Trzech Sektorów”, to jest samorządu, organizacji społecznych i pozarządowych oraz sektora prywatnego (przedsiębiorcy, rolnicy).

XIV. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY

Wieloletni Plan Inwestycyjny stanowi instrument wdrażania programu rozwoju. Wskazuje konkretne zadania – projekty, które będą realizowane w założonym horyzoncie czasowym wraz z oszacowaniem kosztów ich realizacji. Zadania te wynikają z przyjętych w programie celów i kierunków działań, a ich realizacja przyczynia się do osiągnięcia założonych wskaźników.

Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Gminy Narewka na latach 2015 – 2020 sporządzony został z zachowaniem zasad wskazanych w art. 226 ustawie o finansach publicznych i zawarty jest w Załączniku 2.

Zadania zostały zestawione w kontekście celów strategicznych, do których osiągnięcia dane zadanie się przyczynia.

Obrane kryteria wyboru zadań:

1. Istotność zadania dla osiągnięcia celów programu.
2. Pilność zadania z uwagi na potrzeby społeczne i gospodarcze.
3. Stopień przygotowania zadania do wdrożenia, w tym: ujęcie w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego, uregulowana własność nieruchomości, opracowany projekt techniczny, możliwości uzyskania wsparcia w formie dotacji.

Wieloletni Plan Inwestycyjny musi być sporządzonym w powiązaniu z Wieloletnim Planem Finansowym, który określa możliwości finansowe budżetu gminy w zakresie zapewnienia współfinansowania zaplanowanych zadań inwestycyjnych oraz ich utrzymania w okresie eksploatacji.

Wieloletni Plan Inwestycyjny i Wieloletni Plan Finansowy to narzędzie skutecznego zarządzania finansami gminy, umożliwiające zaplanowanie zadań inwestycyjnych w oparciu o solidne dane finansowe oraz z pełnym przekonaniem, co do ich faktycznej wartości dla gminy. Pozwala on na realistyczną ocenę możliwości finansowych gminy i pomaga w wyborze priorytetowych inwestycji. Prowadzi do efektywnej i oszczędnej realizacji konkretnego pakietu inwestycji.

Podjęcie działań planistycznych umożliwia terminową realizację procesu przygotowania inwestycji, rozpoczęcie często długotrwałych działań związanych z uregulowaniem kwestii terenowo – prawnych, uzyskaniem pozwolenia na budowę, a w

kolejnym etapie wybór wykonawcy danego zadania inwestycyjnego. Wieloletni Plan Inwestycyjny pozwala na zaplanowanie scenariusza struktury finansowania inwestycji i podjęcie działań z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym, w tym także działań polegających na pozyskiwaniu środków ze źródeł pozabudżetowych, na przykład dotacji z Funduszy Strukturalnych.

Budżet Gminy Narewka w latach 2012 – 2015 w zł

	Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015 (plan)
I.	DOCHODY OGÓŁEM	14 447 844,16	15 378 918	19 410 265	24 135 279
1.	Podatki i opłaty pobierane przez gminę	6 398 754	5 450 895	7 631 769	7 667 948
	• podatek rolny	177 020	228 087	207 649	183 000
	• podatek od nieruchomości	3 366 490	2 915 721	3 712 491	4 174 105
	• podatek leśny	468 742	449 852	413 889	637 000
	• podatek dochodowy od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	6 618	5 606	5 475	5 000
	• podatek od środków transportowych	6 986	14 237	9 076	12 300
	• podatek od spadków i darowizn	24 015	15 876	14 671	15 000
	• opłata skarbową	21 081	21 519	20 387	20 000
	• opłata targowa	745	440	315	500
	• pozostałe dochody	2 326 897	1 799 557	3 247 816	2 621 043
2.	Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	1 177 466	1 339 139	1 481 189	1 559 789
3.	Dotacje celowe z budżetu państwa	1 695 654	2 226 558	2 273 908	2 720 029
4.	Środki na dofinansowanie zadań gminy ze źródeł pozabudżetowych	1 593 101	3 019 437	4 646 014	8 609 108
5.	Subwencja ogólna	3 582 869	3 342 889	3 377 385	3 578 405
	• subwencja podstawowa	685 863	762 780	805 417	847 492
	• subwencja oświatowa	2 897 006	2 580 109	2 571 968	2 730 913
	• subwencja drogowa	-	-	-	-
II.	WYDATKI OGÓŁEM	14 214 405	16 445 665	20 391 340	24 447 383
1.	Wydatki inwestycyjne	3 253 186	5 158 631	8 187 460	11 064 415
2.	Wydatki bieżące	10 961 219	11 287 034	12 203 880	13 382 968
	• wynagrodzenia	4 311 814	4 406 746	4 533 819	4 570 531
	• pochodne od wynagrodzeń	824 143	1 067 087	1 009 187	818 326
	• dotacje	794 000	787 500	850 800	806 000
III.	WYNIK FINANSOWY (nadwyżka/ deficyt)	+ 233 439	- 1 066 747	- 981 075	- 312 104
IV.	ŹRÓDŁO POKRYCIA DEFICYTU		Kredyt 1 135 000	Kredyt 1 400 000	Kredyt 1 000 000

W załączniku 2 zaprezentowano Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Narewka na lata 2015 – 2020, zawierający zadania inwestycyjne planowane do realizacji w ramach poszczególnych celów programu oraz zbiorcze zestawienie wydatków inwestycyjnych. Poza ogólną wartością wydatków przypadających na poszczególne lata można porównać wysokość zaplanowanych na każdy rok środków własnych z możliwościami budżetu Gminy Narewka pokrycia wkładu własnego przy współfinansowaniu przedsięwzięć inwestycyjnych.

Należy podkreślić, że Gmina Narewka posiada duże doświadczenie w realizacji projektów współfinansowanych z różnych funduszy wsparcia. Świadczy o tym zdobywanie wysokich pozycji przez Gminę Narewka w ogólnopolskich rankingach jednostek samorządu terytorialnego najskuteczniej pozyskujących środki unijne.

XV. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 – Lista uczestników warsztatów nad Programem Rozwoju Gminy Narewka

Załącznik 2 – Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Narewka na lata 2015 – 2020

Załącznik 1 – Lista uczestników warsztatów nad Programem Rozwoju Gminy Narewka

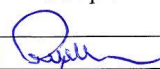
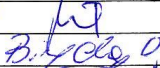


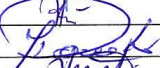

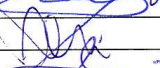
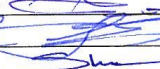
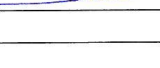
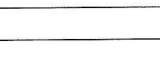
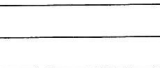

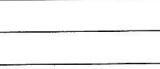
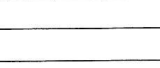


Narewka, dnia 17 marca 2015 r.

**Lista obecności osób biorących udział w
opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Narewka
na lata 2015 - 2020**

Lp.	Imię i Nazwisko	Jednostka organizacyjna	Podpis
1.	Romuald Lujko	Ceramika Leśka	[Podpis]
2.	Mariusz Kulbicki	Rodny Borowicki	[Podpis]
3.	Jaworski Słoch	N-cina Borowicki	[Podpis]
4.	Helena Rejnt	GOR NAREWKA	[Podpis]
5.	Włodek Janicki	Krypin	[Podpis]
6.	Marja Lewars	Zespół Szkół n. N-cc	[Podpis]
7.	Elżbieta Potania	Bractwo Opatok Równy Sp.	[Podpis]
8.	Radek Jank	Maffan Sp. z o.o.	[Podpis]
9.	Dariusz Gierach	OLPP BPK NAREWKA	[Podpis]
10.	Mironian Malsmowski	LKS NAREWKA	[Podpis]
11.	Anna Gierach	UG Narewka	[Podpis]
12.	Jadwiga Konejda	PE ERIT	[Podpis]
13.	Wierosławski Karolice	Ston Agnet. N-cc	[Podpis]
14.	Andrzej Wierosławski	Rada Gminy Narewka	[Podpis]
15.	Jacek Tarkowski	AIDA Sp. z o.o.	[Podpis]
16.	Jerostaw Lech	AIDA Sp. z o.o.	[Podpis]
17.	ANDRZEJ SŁUCHO	UM KRYPIN	[Podpis]
18.	Karin Symonik	ZG ZASP RP	[Podpis]
19.	Jacek Kulinowski	Rodny	[Podpis]
20.	Leon Chłabik	WZM N-cc	[Podpis]
21.	Anna Malsmowski	UG NAREWKA	[Podpis]
22.	Michał Borowski	UG NAREWKA	[Podpis]
23.	Michał Borowski	UG NAREWKA	[Podpis]
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			
31.			
32.			
33.			


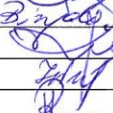
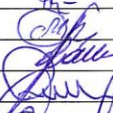
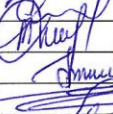
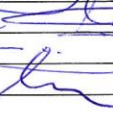
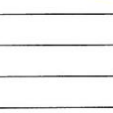
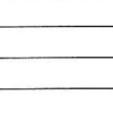
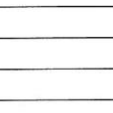
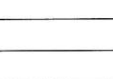






Narewka, dnia 03 kwietnia 2015 r.

**Lista obecności osób biorących udział w
opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Narewka
na lata 2015 - 2020**

Lp.	Imię i Nazwisko	Jednostka organizacyjna	Podpis
1.	Mirosław Kulbaga	Radny Powiatowy	
2.	Janek Kalinowski	Radny	
3.	Bianka Barbona	Radna	
4.	Grzegorz Milonaj	OLPP	
5.	Anna Leusza	Rezerwa Szkoły	
6.	Janusz Stoch	Nadleśnictwo	
7.	Renata Jurek	GOS Narewka	
8.	Wojciech Jurek	GOS Narewka	
9.	Janusz Tokarski	AIDA sp. z o.o.	
10.	Grzegorz Sycowski	Radny U.G.	
11.	Renata Jurek	Centrum Językowe	
12.	Marcin Jurek	EGZORPP	
13.	Arkadiusz Michalski	UG Narewka	
14.	Michał Borek	U.G. Narewka	
15.	Mikołaj Szwed	UG Narewka	
16.	Mirosław Stepaniuk	Białowieża Park N.	
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			

Narewka, dnia 10 czerwca 2015 r.

**Lista obecności osób biorących udział w
opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Narewka
na lata 2015 - 2020**

Lp.	Imię i Nazwisko	Jednostka organizacyjna	Podpis
1.	Karolina Sadowska	BS Brańsk 10 V-ka	
2.	Monika Piotrowska	BCPS 10 Narewka	
3.	Zygmunt Biegała	Rachwał Smig	
4.	Andrzej Kosiński	Grodz. 1021 Hala	
5.	Halina Wierzbicka	PA 5 PB Narewka	
6.	Kelena Rębit	CDK u Narewka	
7.	Monika Lewyńska	Zespół Szkół 10-2	
8.	Rafał Kuch	Naprawa 102	
9.	Michał Kubiak	Łódź 102	
10.	Michał Kubiak	Łódź 102	
11.	Michał Kubiak	Zespół Szkół 10 Narewka	
12.	Wojciech Niedzielski	N-102 BROWSK	
13.	Michał Kubiak	Łódź 102	
14.	Michał Kubiak	Łódź 102	
15.	Monika Piotrowska	Łódź 102	
16.	Monika Piotrowska	PRDL PC	
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			

Narewka, dnia 23 czerwca 2015 r.

**Lista obecności osób biorących udział w
opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Narewka
na lata 2015 - 2020**

Lp.	Imię i Nazwisko	Jednostka organizacyjna	Podpis
1.	Adwiga Kuchnicka	O/R TREFIT	[Signature]
2.	Barbara Binycka	Radna Gminy	[Signature]
3.	Elżbieta Orestuk	Radna Gminy	[Signature]
4.	Elżbieta Jędrzejko	GOS Narewka	[Signature]
5.	Robert Kuch	Maffan Sp. z o.o.	[Signature]
6.	Janina Lewsza	Zespół Szkół nr 1	[Signature]
7.	Grzegorz Kuchowski	Radny Gminy	[Signature]
8.	Mieczysław Górecki	LTS Narewka	[Signature]
9.	Mieczysław Górecki	LTS Narewka	[Signature]
10.	Mieczysław Górecki	LTS Narewka	[Signature]
11.	Wierzbicka Elżbieta	Ag. St. Ag. P. Biał.	[Signature]
12.	Michał Borodziej	At. G. Narewka	[Signature]
13.	Marek Kuch	Rady Powiat.	[Signature]
14.	Mieczysław Wojciech	N-otwo BRONSK	[Signature]
15.	Helena Ręput	GOK NAREWKA	[Signature]
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			

Załącznik 2

Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Narewka na lata 2015-2020

Objaśnienie oznaczeń użytych w WPI

NPPDL – Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych
 UMWP – Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
 RPO WP – Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego
 PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
 DGLP – Dyrekcja Główna Lasów Państwowych
 Pr. Rozw. PB – Program Rozwoju Puszczy Białowieskiej
 LSR – Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania
 PO PC – Program Operacyjny Polska Cyfrowa
 MK i DN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Drogi gminne

Lp.	Zadanie	Czas realizacji	Długość	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania
1.	Przebudowa - droga prowadząca do terminalu AIDA	2016-2020	4 km	1,6 mln zł	- budżet gminy - NPPDL - PROW - DGLP - Pr. Rozw. PB
2.	Przebudowa drogi Olchówka – Masiewo Stare	2016-2020	7 km	3 mln zł	j.w.
3.	Przebudowa drogi Eliaszuki - Kordon	2016-2020	2 km	0,8 mln zł	j.w.
4.	Ulice w miejscowości Nowa Łuka	2016-2020	1,8 km	2,5 mln zł	j.w.
5.	Janowo – Jelonka	2016-2020	1,0 km	0,6 mln zł	j.w.
6.	Nadleśnictwo Browsk – Gruszki do rzeki Narewka	2016-2020	1,1 km	0,8 mln zł	j.w.
7.	Ulice wsi Grodzisk	2016-2020	0,8 km	0,7 mln zł	j.w.
8.	Ulice wsi Nowe Skupowo	2016-2020	0,6 km	400 tys. zł	j.w.
9.	Budowa dróg rolniczych Nowa Łuka – Słobódka	2016-2020	2,5 km	600 tys. zł	- budżet gminny - UMWP
10.	Budowa drogi Bernacki Most Podlewkowie	2016-2020	3,2 km	ok. 2 mln zł	- PROW - budżet gminy

Infrastruktura turystyczna

Lp.	Nazwa	Szacunkowy koszt	Czas realizacji	Źródła Finansowania
1.	Wyciąg nart wodnych Stary Dwór	ok. 2 mln zł	2016-2018	- budżet gminy - Pr. Rozw. PB - środki transgraniczne - środki LP (Lasy Państwowe)
2.	Budowa 4 przystani kajakowych na rzece Narewka	1,6 mln zł	2016-2018	j.w.
3.	Trasa turystyczna i wieże widokowe w Starym i Nowym Masiewie	0,7 mln zł	2016-2018	j.w.
4.	Pomost - przystań jachtowa Stary Dwór	1,8 mln zł	2018-2020	j.w.
5.	Przebudowa budynku WOZ Lewkowo na potrzeby Spółdzielni Socjalnej	0,9 mln zł	2016-2020	- budżet gminy - RPO WP - Pr. Rozw. PB
6.	Modernizacja boisk przy Zespole Szkół w Narewce	06, mln zł	2016-2020	- budżet gminy - LSR

Infrastruktura techniczna, komunalna i społeczna

Lp.	Nazwa zadania	Szacunkowy koszt	Czas realizacji	Źródła finansowania
1.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w Siemianówce i nad Zbiornikiem Siemianówka	5 mln zł	2016-2018	- RPO WP - budżet gminy
2.	Instalowanie pomp ciepła: - Lewkowo Stare - Stanica Kajakowa - Urząd Gminy	1,5 mln zł	2016-2020	- RPO WP - LSR - budżet gminy - Pr. Rozw. PB.
3.	Instalacje fotowoltaiczne - OEE - Zespół Szkół - Stanica Kajakowa - GOZ - UG	1,5 mln zł	2016-2020	j.w.
4.	Fotowoltaika - prosument 150 szt.	3 mln zł	2016-2020	j.w.
5.	Instalacje solarne 100 szt.	1,5 mln zł	2016-2020	j.w.
6.	Przebudowa stacji wodociągowej w Siemianówce	1,6 mln. zł.	2016-2018	- PROW - budżet gminy - Pr. Rozw. PB - Środki transgr.

7.	Stacja uzdatniania wody w Narewce	1,2 mln zł	2016-2018	j.w.
8.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Narewce	1,8 ml zł	2017 - 2019	j.w.
9.	Budowa świetlic wiejskich: - Nowe Masiewo - Eliaszuki - Nowa Łuka - Leśna	0,35 mln zł 0,35 mln zł 0,35 mln zł 0,35 mln zł	2015 – 2017 2016 – 2017 2016 – 2018 2017 – 2019	- budżet gminy - LSR - PROW
10.	Modernizacja i remont GOK	0,9 mln zł	2016 - 2017	- budżet gminy - MK i DN - PROW - LSR
11.	Rozbudowa sieci teleinformatycznych	5 mln zł	2016 - 2020	- budżet gminy - PO PC - RPO WP - PROW - Pr. Rozw. PB
12.	Przebudowa – wymiana kotłów C.O. w prywatnych gospodarstwach – 150 sztuk	3 mln zł	2016 - 2020	j.w.
13.	Zakup samochodu ratowniczo-gaśniczego	0,8 mln zł	2016 - 2020	j.w.
14.	Zakup koparko-ładowarki	0,4 mln zł	2016 - 2020	j.w.
15.	Budowa sieci wodociągowej Olchówka - Nowe Masiewo	700 tys. zł	2016 - 2020	- PROW - budżet gminy - Pr. Rozw. PB
16.	Budowa sieci wodociągowo - kanalizacyjnej na terenach letniskowych przy Zbiorniku Wodnym Siemianówka	1,5 mln zł	2016 - 2020	- PROW - budżet gminy - Pr. Rozw. PB
17.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków - 120 szt.	1,8 mln zł	2016 - 2020	- PROW - budżet gminy - Pr. Rozw. PB